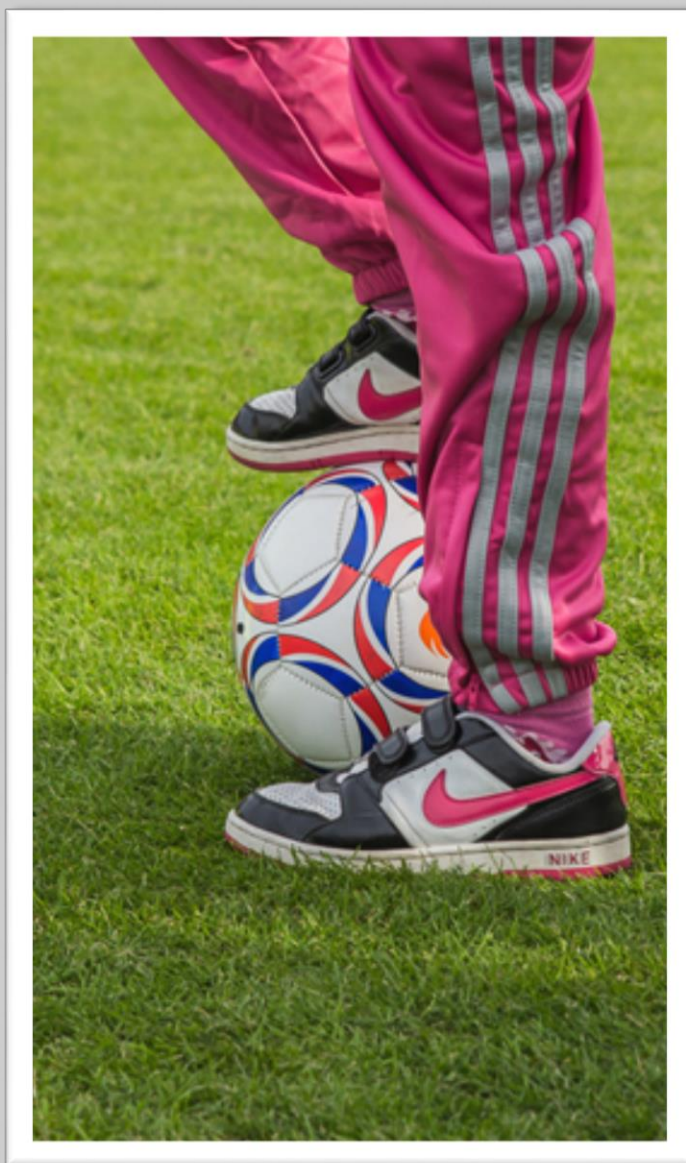

'Omdat jongens jongens zijn en meisjes meisjes'

Een kwalitatief onderzoek naar de invloed van heersende discourses op het sportgedrag van meisjes tussen de 10-12 jaar.

Masterthesis Sportbeleid & sportmanagement
Eveline Pels
24 Juni 2016

‘Omdat jongens jongens zijn en meisjes meisjes’

Een kwalitatief onderzoek naar de invloed van heersende discourses op het sportgedrag van meisjes tussen de 10-12 jaar

Universiteit Utrecht

**✕ Gemeente
✕ Amsterdam**

Eveline Pels
Studentnummer: 2536592
Datum: 24 juni 2016
Evelinepels90@gmail.com

Masterthesis sportbeleid & sportmanagement
Departement Bestuurs- en organisatiewetenschappen
Scriptiebegeleider: Noortje van Amsterdam
Tweede lezer: Michel van Slobbe

Voorwoord

De tweejarige master Sportbeleid en sportmanagement loopt op zijn eind en hier ligt hij dan; mijn masterscriptie. Na 7 jaar van studeren, maar ook van werken, commissies en reizen, rond ik mijn studietijd nu echt af. De keuze om na mijn bachelor Bestuurs- en organisatiewetenschappen deze master te doen, gecombineerd met een tweejarige stage is mij erg goed bevallen. Tijdens mijn stage bij de Amsterdamse Aanpak Gezond Gewicht, een programma van de Gemeente Amsterdam, heb ik de kans gekregen mij op vele vlakken te ontwikkelen. Voor mij was een van de hoogtepunten de organisatie van de Fit in de ArenAdag, waar 140 kinderen met obesitas in de Amsterdam ArenA kennis hebben gemaakt met het Amsterdamse sport- en beweegaanbod. Voor de vele leerzame gesprekken en tips tijdens mijn stage en de ruimte om interessante projecten op te pakken, wil ik mijn scriptiebegeleider Jan Paddenburg hartelijk bedanken.

De afgelopen zes maanden hebben in het teken gestaan van literatuur lezen, focusgroepen en interviews afnemen, transcriberen, coderen en vooral heel veel typen. Ondanks de momenten waar ik even met mijn handen in het haar zat, was het proces erg leuk en vooral ontzettend leerzaam. De keuze om onderzoek te doen bij meisjes tussen de 10-12 jaar was een goede uitdaging om aan te gaan, want hoe vertaal je concepten over discoursen en macht zo dat ze begrijpelijk zijn voor kinderen en tegelijkertijd bruikbaar zijn voor het onderzoek. Dit is uiteindelijk gelukt en het in gesprek gaan met 60 meisjes was voor mij het hoogtepunt van deze periode. Elk meisje had een eigen verhaal en van elk van hen heb ik weer wat nieuws geleerd. Door de openheid van de meisjes heb ik mijn masterscriptie kunnen schrijven zoals het er nu ligt.

Om in contact te komen met de meisjes ben ik ontzettend geholpen door de beweegmanagers van Jump-in. Zij hebben mijn onderzoek uitgezet op de scholen en ik dank het aan hen dat ik zoveel meisjes heb kunnen spreken. Op alle scholen werd ik hartelijk ontvangen en hebben Ted, Bart, Angelique, Pim en Lex mij geholpen met het benaderen van de kinderen en ouders en hebben zij ervoor gezorgd dat ik de focusgroepen en interviews met voldoende kinderen en op een rustige plek kon afnemen. Heel erg bedankt daarvoor.

Ik wil ook mijn scriptiebegeleider Noortje van Amsterdam bedanken voor de begeleiding en feedback tijdens het schrijven van mijn scriptie. Daarnaast wil ik Irene en Vincent bedanken voor hun hulp tijdens het opzetten van mijn onderzoek en de kritische en professionele blik op mijn scriptie.

Natuurlijk wil ik ook mijn ouders bedanken voor alle steun de afgelopen jaren, ook als ik besloot even niet te studeren om bijvoorbeeld te gaan reizen. Als laatste wil ik Renée bedanken voor de fijne feedback en gesprekken over mijn onderzoek en Tessa, mijn favoriete huisgenoot, voor het zijn van mijn steun en toeverlaat de afgelopen jaren.

Een scriptie is een hele kluit om door te lezen, daarom raad ik aan om in ieder geval de samenvatting, conclusie en aanbevelingen te lezen. Hierin komen de meest belangrijke punten van mijn onderzoek terug, maar ook op de rest van het verslag ben ik erg trots en zijn zeker het lezen waard.

Veel leesplezier!
Eveline Pels

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
Samenvatting	4
1. Inleiding	6
1.1 Probleem- en doelstelling	7
1.2 Vraagstelling	8
1.3 Relevantie	8
2. Onderzoeksperspectief	11
3. Literatuur & theorie	12
3.1 Betekenisgeving in de sport	12
3.2 Discourse en macht	12
3.3 Gender & discours	14
3.4 Lichaam, uiterlijk & discours	17
3.5 Gezondheidsdiscours	18
4. Methoden	19
4.1 De respondenten	19
4.2 Onderzoeksmethoden	20
4.3 Gesprekken & de rol van de onderzoeker	21
4.4 Analyse	22
5. Resultaten/discussie	23
5.1 Betekenisgeving aan sport	23
5.2 Genderdiscoursen	26
5.3 Uiterlijk- & gezondheidsdiscoursen	33
5.4 Inrichting sportaanbod voor meisjes	38
6. Conclusie	40
7. Reflectie	42
8. Aanbevelingen	43
8.1 Bewustwording & vervolgonderzoek	43
8.2 Samen sporten	44
8.3 Doel sportaanbod & werving	44
8.4 Niet altijd hetzelfde doen	44
8.5 Dingen doen die je normaal niet kan doen en dat mag best een beetje stoer zijn	45
Literatuurlijst	46
Bijlage 1: Topiclijst	50
Bijlage 2: Ouderbrief	54

Samenvatting

De Amsterdamse Aanpak Gezond Gewicht van de Gemeente Amsterdam zet sport- en bewegen in om het gestelde doel: 'alle kinderen in 2033 op gezond gewicht' te behalen. Op alle Amsterdamse basisscholen wordt een sportstimuleringsprogramma aangeboden welke als doel heeft kinderen naar structureel sportaanbod te leiden. Ondanks verschillende inspanningen is de sportparticipatie bij Amsterdamse meisjes tussen de 10-12 jaar aanzienlijk lager dan bij jongens van diezelfde leeftijd. Inzicht krijgen in de redenen van deze lagere sportparticipatie is belangrijk om zo het sportaanbod te kunnen verbeteren en meer meisjes aan het sporten te krijgen.

Dit onderzoek biedt inzicht in de mate waarop heersende discourses op het gebied van gender, het uiterlijk en gezondheid invloed hebben op het sportgedrag en de sportparticipatie van deze meisjes. Met een kritische blik en vanuit een feministisch poststructuralistische perspectief kijk ik in dit onderzoek naar de redenen die meisjes geven voor het wel of niet participeren in sport en de invloed van discourses hierop.

Voor mijn onderzoek ben ik in gesprek gegaan met meisjes tussen de 10 en 12 jaar. In negen focusgroepen en vier diepte-interviews heb ik met 60 meisjes verschillende onderwerpen betreffende sport en bewegen besproken. Alle focusgroepen en interviews zijn afgenomen met behulp van een topiclist, waardoor de gesprekken semigestructureerd waren en er voldoende ruimte was voor discussie met en tussen de meisjes. De verworven data heb ik geanalyseerd door middel van een kritische discourse analyse. Tijdens deze analyse ben ik op zoek gegaan naar uitspraken en meningen over discourses betreffende gender, het uiterlijk en gezondheid. Ook heb ik gekeken naar de mate waarin en de manier waarop deze heersende denkbeelden invloed hebben op het handelen van de meisjes.

Uit dit onderzoek valt te concluderen dat discourses op het gebied van gender, het uiterlijk en gezondheid invloed hebben op het handelen van meisjes binnen sport. Het niet voldoen aan de norm, zowel op het gebied van gender als lichamelijk, brengt kritiek, pesterijen en onzekerheid met zich mee wat vervolgens invloed heeft op de sportparticipatie van meisjes. Masculiniteit is binnen veel sport- en beweegactiviteiten leidend, waardoor meisjes zich niet altijd prettig en geaccepteerd voelen tijdens sport- en beweegactiviteiten. Ook is de zichtbaarheid van het afwijkende lichaam een reden voor meisjes om niet te sporten, of om zich anders te gedragen, omdat zij het gevoel hebben dat ze bekeken worden. Voornamelijk de zogenoemde '*male gaze*', het gevoel bekeken te worden door mannen, heeft invloed op het handelen van meisjes tijdens sport. Ook heeft het obesitasdiscourse invloed op de meisjes en hun gedrag op het gebied van sport. Dik zijn hoort namelijk niet volgens de meisjes, dun zijn is de norm en afwijken van deze norm brengt schaamte of het gevoel niet geaccepteerd te worden met zich mee.

Het is belangrijk in te zien dat er niet één oplossing is voor dit probleem. Discourses worden namelijk geproduceerd en gereproduceerd door verschillende mensen en instituties en oefenen daarmee, vaak onbewust invloed uit op het handelen van mensen, in dit geval de meisjes. Bewustwording van de werking en invloed van discourses op het gebied van gender, het uiterlijk en gezondheid op meisjes is daarom erg belangrijk. Kennis over de invloed van discourses moet gedeeld worden met de vakdocenten uit het bewegingsonderwijs en de sporttrainers. Zij kunnen vervolgens kijken hoe ze de negatieve invloed van deze discourses binnen hun gymles of sport- of beweegactiviteit kunnen reduceren. Aanvullend is het in gesprek gaan met zowel jongens als

meisjes over heersende discoursen een goed middel om bewustwording bij kinderen te creëren. Dit omdat discoursen vaak onbewust worden gereproduceerd door zowel jongens als meisjes en hier niet vaak over wordt gesproken. Ook raad ik aan onderzoek te doen bij jongens om te onderzoeken hoe zij denken over deze discoursen en het verschil tussen jongens en meisjes. Jongens hebben volgens de meisjes een groot aandeel in de reproductie van de discoursen en worden als een van de redenen genoemd waardoor sommige meisjes liever niet sporten. Als laatste is het belangrijk om met de meisjes in gesprek te gaan over heersende discoursen en hun ideeën en wensen mee te nemen om zo het beweegaanbod beter te kunnen ontwikkelen. Omdat deze wensen en ideeën zo uiteenlopen, is maatwerk belangrijk om zo het doel om alle meisjes te laten deelnemen aan sport- en beweegaanbod te kunnen behalen.

1. Inleiding

Meer sporten en bewegen, fitter worden, gezond eten en in 'shape' zijn is hot. Het internet staat vol met artikelen en blogs waarin wordt gesteld dat ze dé tip hebben om snel af te vallen of gezonder te worden. Overgewicht is volgens veel partijen namelijk een groot probleem. De World Health Organization stelt dat de kans bestaat dat er in 2030 wereldwijd een obesitasepidemie heerst (van der Hee, 2015). Kohl (2012) spreekt in zijn artikel over een pandemie van bewegingsarmoede. Nederland is hier volgens van der Hee (2015) een uitzondering op, omdat in Nederland het overgewicht in de komende jaren zal afnemen. Ondanks deze conclusie vinden sommigen de situatie in Nederland nog steeds zorgwekkend te noemen. In de afgelopen 30 jaar is het aandeel kinderen en jeugd met overgewicht in Nederland toegenomen en het CBS (2015 in: NISB, 2016) stelt daarbij dat 13,2% van de jeugd van 4 tot 20 jaar overgewicht heeft. Voornamelijk in de grote steden zijn de overgewichtscijfers hoog. De Vries et al. (2005) heeft onderzoek gedaan naar overgewicht in een tiental prioriteitswijken. In deze tien gebieden had in 2004 28% van de jongens en 33% van de meisjes tussen de 6-11 jaar overgewicht (De Vries et al., 2005, p.4). Dit is aanzienlijk hoger dan het Nederlands gemiddelde van 13,2%. Overgewicht is een probleem omdat kinderen met overgewicht een grote kans hebben op glucose-intolerantie, verhoogde bloeddruk en hypercholesterolemie en op latere leeftijd een grotere kans hebben op hart- en vaatziekten (Visscher, van Brakel en Zantinge, 2014).

Sport en bewegen wordt vaak ingezet om overgewicht en obesitas te verminderen. De reden hiervoor is dat sport en bewegen volgens vele wetenschappers een positieve invloed heeft op het fysieke maar ook op het psychosociale functioneren van mensen (Den Bak et al., 1994 in: van Bottenburg en Schuyt, 1996; Koivula, 1999). Volgens het Nederlands Instituut voor Sport en Bewegen (NISB) is voldoende sport en bewegen belangrijk en draagt het bij aan een gezonde leefstijl (NISB, 2015). Volgens Den Bak e.a. (1994 in: van Bottenburg, 1996) en Koivula (1999) speelt sport en bewegen een grote rol in de preventie van verschillende ziekten zoals: hart- en vaatziekten, depressie en overgewicht. Naast de bijdrage van sport aan fysieke gezondheid wordt sport door Roper (2013) ook gezien als een katalysator voor *"many positive feelings, emotions, outcomes, and interactions throughout one's life"* (Roper, 2013, p. 3).

Ook de Rijksoverheid ziet de gevaren van overgewicht en obesitas en probeert daarom middels het inzetten van organisaties, scholen en gemeenten het overgewichtcijfer terug te dringen (Rijksoverheid, 2016). Om te zorgen dat alle Nederlandse kinderen gezond opgroeien en voldoende bewegen zijn op verschillende beleidsniveaus doelen gesteld die bij moeten dragen aan het gezond opgroeien van kinderen. Zo zijn door het Ministerie van Onderwijs, Cultuur & Wetenschap (OC&W) een drietal doelen gesteld om te zorgen dat kinderen zich onder schooltijd kunnen ontwikkelen. Een van deze doelen stelt dat leerlingen zorg leren te dragen voor de lichamelijke en psychische gezondheid van henzelf en anderen (Greven en Letschert, 2006). Daarnaast heeft de PO raad, de vereniging van schoolbesturen van het Primair Onderwijs, als doel om in 2016 het percentage leerlingen dat voldoet aan de beweegnorm te verhogen. Het doel luidt: *"het percentage leerlingen in het primair onderwijs (basisonderwijs, speciaal basisonderwijs en (voortgezet) speciaal onderwijs) dat voldoet aan de beweegnorm gestegen van 47% naar minimaal 53%"* (PO-raad, 2012, p.19).

Ook de Gemeente Amsterdam zet sport en bewegen in als middel in voor preventie van overgewicht. In Amsterdam heeft namelijk één op de vier à vijf jeugdigen, ofwel zo'n 30.000 kinderen, overgewicht (AAGG, 2015). Om dit overgewichtcijfer terug te dringen is de Amsterdamse

Aanpak Gezond Gewicht opgericht. Dit programma heeft als doel door middel van preventieve en curatieve inspanningen in 2033 alle kinderen op gezond gewicht te hebben (AAGG, 2015). Door middel van een algemeen sportstimuleringsprogramma voor de hele stad en een aangepast sportprogramma voor scholen waar het overgewichtscijfer hoger is dan het Nederlands gemiddelde, probeert de Gemeente Amsterdam het overgewichtscijfer in de gehele stad te laten dalen.

Zoals hierboven beschreven, wordt sport ingezet om obesitas en overgewicht te bestrijden en kinderen op een gezond gewicht te krijgen en te houden. Toch hebben sport- en beweegactiviteiten niet enkel een positieve uitwerking. Er moet niet worden vergeten dat er ook een *“dark side of sport”* bestaat (Roper, 2013, p. 1). Sport kan namelijk leiden tot blessures, in- en uitsluiting, racisme, homofobie, geweld en genderverschillen. Daarnaast zorgt de focus op gezondheid, fit zijn en gewicht tot bepaalde denkbeelden, ook wel discourses genoemd, binnen de samenleving. Discourses bestaan op veel verschillende vlakken en kunnen in elke cultuur of samenleving verschillen. Een aantal voorbeelden van deze discourses in de sport zijn: hoe mensen denken over wat wel en niet gezond is, normen van hoe mannen en vrouwen zich moeten gedragen, de definitie van het ideale lichaam en de manier waarop stereotypen worden geproduceerd en gereproduceerd.

Binnen de Gemeente Amsterdam zijn de verschillen in sportparticipatie erg groot. Voornamelijk in de wijken waar overgewicht en obesitas veel voorkomt, sporten de meisjes aanzienlijk minder dan de jongens (LVS, 2015). De Gemeente Amsterdam organiseert daarom vanaf dit jaar (2016) activiteiten speciaal voor meisjes. Dit met het doel om meer meisjes te laten bewegen. Omdat vooralsnog niet alle meisjes deelnemen aan sport, is het belangrijk om te onderzoeken wat de redenen zijn voor meisjes om wel of niet deel te nemen sport en erachter te komen hoe deze meisjes kunnen worden gestimuleerd om meer gaan te bewegen. Ook is het belangrijk te onderzoeken welke invloed discourses hebben op het handelen van meisjes op het gebied van sport en bewegen.

1.1 Probleem- en doelstelling

Om de sportparticipatie onder kinderen in beeld te brengen wordt elk jaar op de Amsterdamse basisscholen een enquête afgenomen bij kinderen van groep 3 t/m 8. Een opmerkelijk resultaat uit deze enquêtes is dat de sportparticipatie bij meisjes tussen de 8-12 jaar een stuk lager is dan bij de jongens. In de Amsterdamse buurten met een hoog overgewichtscijfer neemt 30,7% van de jongens en 48,7% van de meisjes geen deel aan structureel beweegaanbod (LVS, 2015). Met deelname aan structureel beweegaanbod wordt bedoeld dat een kind lid is van een sportvereniging of deelneemt aan naschoolse sport- en beweegactiviteiten. Om het doel: ‘alle kinderen op gezond gewicht in 2033’ van de AAGG (2015) te behalen, is het belangrijk dat meisjes meer gaan bewegen en worden aangespoord om deel te nemen aan structureel sport- en beweegaanbod. De vraag is echter hoe er gezorgd kan worden dat meer meisjes gaan sporten en wat de redenen zijn dat zij minder sporten dan jongens. Om bij te dragen aan een deel van het antwoord op bovenstaande vragen, richt ik mij in dit onderzoek op de invloed van discourses op het gebied van gender, het uiterlijk en gezondheid op het handelen van meisjes tussen de 10-12 jaar.

Het doel van dit onderzoek is inzicht krijgen in de betekenissen die meisjes geven aan sport- en bewegen en hoe deze zich verhouden tot discourses op het gebied van gender, het uiterlijk en gezondheid. Daarnaast wil ik een beter beeld vormen over de invloed van deze discourses op het

handelen van de meisjes. Inzicht hierin draagt niet alleen bij aan de wetenschappelijke literatuur, maar zal ook bijdragen aan de inrichting van het sport- en beweegbeleid van de Amsterdamse Aanpak Gezond Gewicht, welke als doel heeft de sportparticipatie te verhogen. Door een betere kennis van de invloed van discourses op meisjes kan de lagere sportparticipatie van meisjes beter begrepen worden en kan het beleid zo worden ingericht dat het beter aansluit op de wensen van de meisjes.

1.2 Vraagstelling

Uit bovengenoemde doelstelling komt de volgende vraagstelling voort welke leidend zal zijn in dit onderzoek:

Hoe verhouden de betekenissen die meisjes tussen de 10-12 jaar geven aan sport- en bewegen zich tot de heersende discourses op het gebied van gender, het uiterlijk en gezondheid?

Deze vraagstelling zal worden onderzocht door middel van de volgende deelvragen:

- Welke betekenissen geven meisjes tussen de 10-12 jaar aan het deelnemen aan sport- en beweegactiviteiten?
- Hoe komen genderdiscourses tijdens sport- en beweegactiviteiten tot uiting, hoe ervaren meisjes deze discourses en in hoeverre heeft dit invloed op het beweeggedrag van de meisjes?
- Hoe komen gezondheidsdiscourses tijdens sport- en beweegactiviteiten tot uiting, hoe ervaren meisjes deze discourses en in hoeverre heeft dit invloed op het beweeggedrag van de meisjes?
- In hoeverre heeft het uiterlijk en het lichaam van de meisjes invloed op hun gedrag en keuzes betreffende sport- en bewegen?

1.3 Relevantie

Organisatorische relevantie

Dit onderzoek wordt uitgevoerd in opdracht van de Amsterdamse Aanpak Gezond Gewicht (AAGG). Om te zorgen dat meer kinderen gaan sporten is het belangrijk dat het geïmplementeerde sportbeleid goed aansluit op de behoefte van de doelgroep. Meisjes nemen beduidend minder vaak deel aan structureel beweegaanbod en de vraag is wat de redenen hiervoor zijn en hoe deze meisjes gestimuleerd kunnen worden om deel te nemen aan structureel sportaanbod. Met kennis van de betekenis die meisjes geven aan sport en bewegen kan er meer inzicht worden verkregen in de redenen waarom meisjes wel of niet sporten, wat ze wel en niet leuk vinden en welke barrières er voortkomen uit heersende discourses en de invloed die deze hebben op de keuze van meisjes om deel te nemen aan structureel beweegaanbod. Met deze kennis kan het aanbod zo worden ingericht dat het beter aansluit op de wensen van de meisjes.

Daarnaast heeft de AAGG als doel om de gezondheid van de kinderen te verbeteren door middel van verschillende interventies, zowel op het gebied van sport- en bewegen als op voeding. Het doel is hierbij dat de kinderen gezonder worden, maar gezondheidsinterventies leiden niet altijd tot het gewenste resultaat. De focus op gezondheid kan verschillende onbedoelde effecten hebben, voortkomend uit verschillende gender- en gezondheidsdiscourses. Voor de AAGG is het van belang om te weten wat deze effecten zijn en hoe deze de sportparticipatie van meisjes beïnvloeden. Vervolgens kan hier beter op worden ingespeeld om het aanbod vanuit de AAGG zo in te vullen dat

deze negatieve effecten verminderen, met als doel meer meisjes aan te sporen om te gaan sporten.

Maatschappelijke relevantie

Yang et al. (2007) en NISB (2015) stellen dat het van belang is dat kinderen op een zo jong mogelijke leeftijd gestimuleerd worden tot sport en bewegen. Ook is volgens het NISB voldoende sport en bewegen belangrijk en draagt het bij aan een gezonde leefstijl en de preventie van ernstige gezondheidsklachten (NISB, 2015). Een tekort aan bewegen, ook wel bewegingsarmoede genoemd, leidt volgens van Bottenburg (1996) tot maatschappelijke kosten welke door middel van sport- en beweegactiviteiten kunnen worden tegengegaan. Het is volgens deze partijen dus van maatschappelijk belang dat kinderen sporten. Toch heeft sport en bewegen, zoals al eerder gesteld, niet enkel een positieve kant. Van Daalen (2005) concludeert uit haar onderzoek bij meisjes tussen de 15 - 17 jaar dat bewegingsonderwijs samengaat met emoties als onzekerheid en nervositeit. Ook kan er een bepaald gevoel van intimidatie zijn bij de meisjes en kunnen ze zich regelmatig onaangenaam of zelfs ellendig voelde na afloop van de les. Dit heeft volgens van Daalen (2015) tot gevolg dat meisjes ervoor kiezen om niet (meer) mee te doen aan sport. Volgens Azzarito (2009) worden meisjes beperkt in sport door de sociale constructie van het vrouwelijk lichaam. Deze mechanismen kunnen ervoor zorgen dat de sportparticipatie onder meisjes laag blijft. Door middel van inzicht en kennis hierover kan het sportaanbod zo worden ingericht dat het voor iedereen aantrekkelijk is om deel te nemen. Daarbij is ook belangrijk dat er meer inzicht komt in de sport- en beweegwensen van meisjes om ervoor zorgen dat zij meer plezier krijgen in sport en bewegen en het daardoor vaker gaan doen.

Wetenschappelijke relevantie

Wat zijn de redenen dat kinderen wel of niet sporten? Dit is een vraag die in de wetenschappelijke literatuur veel is gesteld en daarom zijn er verschillende onderzoeken verricht naar de zogenoemde determinanten van beweeggedrag (Sallis, Prochaska en Taylor, 2000; van der Horst et al., 2007; Allender, Cowburn en Foster, 2006; Milder et al., 2013; Li et al., 2015). Het beweeggedrag van de ouders, de mate van self-efficacy en de veiligheid van de omgeving zijn een aantal factoren die invloed hebben op het beweeggedrag van kinderen. Ook wordt geslacht genoemd als een belangrijke determinant van beweeggedrag (Kohl, 1998; Sallis, Prochaska en Taylor, 2000; Van der Horst et al., 2007). Kohl (1998) stelt dat jongens van 10-11 jaar twee keer zo actief zijn als meisjes op deze leeftijd. Verschil in motorische ontwikkeling, lichaamssamenstelling en grotere socialisatie van jongens naar sport en bewegen zijn volgens Kohl (1998) oorzaken van dit verschil. Deze grotere socialisatie van jongens in de sport wordt ook door Roper (2013) vastgesteld. Er wordt geschreven dat genderverschillen binnen de sport lang terug in de tijd gaan. Vroeger werden vrouwen uitgesloten van sportdeelname omdat er binnen de samenleving sterke ideologische ideeën bestonden over de uiting van gender. Binnen de samenleving dachten mensen op een bepaalde manier over hoe mannen en vrouwen zich zouden moeten gedragen (Roper, 2013). Binnen deze samenleving werden sportende vrouwen gezien als onfatsoenlijk, lelijk en ongepast (Roper, 2013). Dit beeld is tegenwoordig een stuk minder, maar nog steeds worden vrouwen gezien als zwak, afhankelijk en verzorgend, waar mannen meer worden gezien als sterk en onafhankelijk (Elling en Knoppers, 2005)

Diverse onderzoeken naar genderverschillen en invloed van discoursen op het beweeggedrag zijn al gedaan bij jongeren, waarbinnen voornamelijk werd gekeken naar de invloed van het lichaam (Azzarito en Solmon, 2006; Evans, 2006; Vu, et al., 2006; van Daalen, 2005). Ook zijn er reeds

studies verricht naar de invloed van gender op de sportparticipatie van meisjes (Chalabaev et al., 2013; Rice, 2007, Theberge, 2003). Deze studies waren voornamelijk verricht bij jongeren vanaf 12 jaar. De vraag is in hoeverre discourses op het gebied van gender en gezondheid invloed hebben op het handelen van jongere kinderen op het gebied van sport. Kunnen deze discourses zoveel invloed hebben dat, ondanks dat bij het sportaanbod rekening wordt gehouden met bovenstaande determinanten, meisjes toch besluiten niet te gaan sporten? Onderzoek naar discourses bij kinderen zal hieraan bijdragen, omdat wanneer gender en het uiterlijk veel invloed hebben op de keuze van meisjes om te gaan sporten, men hier ook aandacht aan moet besteden naast de eerder genoemde determinanten van beweeggedrag. Door middel van focusgroepen en diepte-interviews met kinderen tussen de 10-12 jaar wordt dit gat in de literatuur aangevuld.

2. Onderzoeksperspectief

In dit onderzoek kijk ik met een kritische lens naar de betekenisgeving van meisjes aan sport met als doel de invloed van discoursen hierop te vinden. Om te begrijpen welke machtsinvloeden voortkomen uit heersende discoursen en om uiteindelijk te weten te komen welke invloed dit heeft op handelen van meisjes, wordt binnen dit onderzoek vanuit een poststructuralistisch feministische bril naar de werkelijkheid gekeken. Bij het poststructuralistisch feminisme wordt uitgegaan van het feit dat identiteiten worden gevormd en lichamen worden ervaren door culturele reproducties en sociale relaties (Rice, 2007). Mensen geven betekenis aan hun lichaam door verbale en non-verbale interactie met anderen, waarbinnen culturele normen worden gereproduceerd (Jenkins, 1996 in; Rice, 2007). Discoursen vormen, volgens verschillende onderzoekers die werken vanuit het feministisch poststructuralisme, een realiteit welke ingaat op de sociale constructie van bepaalde fenomenen zoals taal, handelen, geloof en waarden (Powers 2001 in; Aston et al. 2011). Discoursen kunnen worden gezien als geaccepteerde normen welke zijn ingebed in de manier van denken en invloed hebben op het handelen en de besluitvorming van mensen (Azzarito, 2009). Zo zijn bijvoorbeeld verschillende discoursen te onderscheiden welke invloed hebben op de constructie van genderidentiteiten. Hoe genderidentiteit wordt geconstrueerd, wordt beïnvloed door heersende normen en ideologieën op het gebied van gender. Vanuit deze normen en ideologieën ontstaan verwachtingen voor de manier waarop mensen zich zouden moeten gedragen.

De theorieën van onder andere Foucault geven goed inzicht in de mechanismen die vaak onbewust invloed hebben op het handelen van mensen (Merkula en Pringle, 2006). Foucault is een van de wetenschappers die sociale vraagstukken benadert vanuit een poststructuralistische lens en stelt dat de manier waarop mensen de wereld zien, mede bepaald wordt door heersende discoursen. Foucault linkt in zijn werk macht en discoursen aan elkaar en stelt dat uit discoursen een vorm van automatische macht voortkomt welke het handelen van mensen beïnvloedt (Merkula en Pringle, 2006). Omdat de concepten macht en discours helpen bij het verklaren van het handelen in bepaalde situaties, gebruik ik deze als kernconcepten in dit onderzoek. Deze door Foucault gebruikte poststructuralistisch feminisme blik op de werkelijkheid gebruik ik in dit onderzoek, omdat vanuit deze blik de invloed van heersende denkbeelden op mensen en hun handelen goed kan worden onderzocht.

3. Literatuur & theorie

Waarom sport de ene persoon wel en de ander niet? Koivula (1999) stelt dat de betekenis die aan sport wordt gegeven verschilt per persoon. Kennis hebben van deze betekenissen is belangrijk, omdat wanneer sport door mensen als betekenisvol wordt gezien een persoon meer gemotiveerd is om deel te nemen aan sport- en beweegactiviteiten (Koivula, 1999, p. 362). Wat echter voor de een als betekenisvol wordt gezien, hoeft voor een ander niet betekenisvol te zijn. Betekenisgeving ligt namelijk verankerd in de identiteit van een persoon en wordt gevormd door interactie tussen mensen (Weick, 1995). Betekenisgeving is dus een sociaal proces waarin de betekenissen die mensen geven aan een bepaald concept gevormd en beïnvloed worden door de omgeving van een persoon (Weick, 1995).

3.1 Betekenisgeving in de sport

Welke betekenissen worden er gegeven aan sport? Seippel (2006) stelt dat plezier een van meest voorkomende redenen is waarom mensen deelnemen aan sport. Ook wordt sport beoefend om de fysieke gezondheid te verbeteren, als geestelijke ontspanning en het opbouwen of behouden van sociale relaties. Daarnaast wordt competitie en het hebben van succeservaringen als een belangrijke reden gezien om te sporten (Seippel, 2006, p.53). Er is een verschil te zien tussen de betekenis die mannen en vrouwen geven aan sport. Waar mannen de meer ego-gerelateerde componenten van sport belangrijk vinden zoals: prestatie, competitie en succeservaringen; zijn bij vrouwen de sociaal- en lichamelijk gerelateerde factoren een belangrijke motivatie om deel te nemen aan sport (Seippel, 2006; Koivula, 1999; Kilpatrick, Hebert en Bartholomew, 2005). Het feit dat vrouwen sociaal- en lichamelijke factoren belangrijk vinden, is terug te leiden naar verwachtingen die zijn ontstaan vanuit de maatschappij. Hierin wordt van mannen verwacht competitief te zijn en van vrouwen dat meer meegaand en minder competitief zijn (Koivula, 1999, p. 362). Doordat competitie en succes karakteristiek zijn voor de sport in het algemeen, kan dit gezien worden als een indicatie waarom sport nog steeds wordt gedomineerd door mannen. Voornamelijk sporten waar niet gericht wordt op traditionele competitiegeest, bijvoorbeeld fitness, worden gedomineerd door vrouwen (Seippel, 2006).

3.2 Discourse en macht

Hoe is het verschil in de betekenisgeving van mensen te verklaren? Het effect van discoursen op mensen kan hier een verklaring van zijn. Discoursen beïnvloeden namelijk voor een deel de betekenissen die mensen geven, aan in dit geval sport en bewegen. Hoe kan het concept discours worden gedefinieerd? Foucault is een van de wetenschappers die dit concept door de jaren heen heeft uitgewerkt. Volgens Foucault heeft het woord discours een fluctuerende betekenis en kan het op verschillende manieren worden gebruikt. Zo kan discours worden gezien als een samensmelting van statements binnen een sociale context en een bepaalde betekenis of effect hebben (Markula & Pringle, 2006). Een discours kan hierbij worden vergeleken met een molecule, waar de statements dienen als atomen. Deze samensmelting heeft tot gevolg dat bepaalde fenomenen worden geproduceerd. Een voetbal wordt bijvoorbeeld pas gezien als een voetbal wanneer deze betekenis eraan wordt gegeven, ook wel de *'discursive effect'* genoemd (Markula & Pringle, 2006). Daarnaast stelt Foucault dat discoursen kunnen worden gezien als gedragingen (practices) die percepties van de werkelijkheid schetsen (Markula & Pringle, 2006). Als laatste stelt Foucault dat discoursen verwijzen naar ongeschreven regels die het sociale handelen sturen en helpen met het produceren en reguleren van uitspraken en denkbeelden over een bepaald onderwerp (Markula & Pringle, 2006). Ook Azzarito (2009) bespreekt discoursen en stelt dat

discoursen zijn ingebed in de manier van denken, zijn en het handelen, maar ook invloed hebben op het nemen van beslissingen van mensen.

Régimes of truth

Discoursen fungeren als een systeem van controle waar een actie van een persoon rechtstreekse invloed heeft op het handelen van een ander persoon (Foucault, 1972b in: van Amsterdam et al., 2012). Het systeem van controle, welke voortkomt uit de theorie van Foucault, heeft een disciplinerende macht die het handelen van mensen reguleert (McCuaig, 2007 in: van Amsterdam et al., 2012). Hoe ziet dit systeem van controle er precies uit kijkende naar sport? Dit kan worden uitgelegd met de theorie van hegemonie en macht. Messner (1988) stelt dat sport, kijkend vanuit een reflectief historisch framework, een dynamische sociale ruimte is waar dominante ideeën in stand worden gehouden, maar ook worden aangevochten. Bij hegemonie gaat het om de invloed van ideeën en overtuigingen op sociale instituties, vaak voortkomend uit de media, welke door een groot deel van de samenleving als normaal wordt ervaren (Donaldson, 1993). Messner (1988) noemt zo'n beeld een hegemonisch denkbeeld of ideologie. Er zijn bepaalde hegemonische denkbeelden, ideologieën en machtsverhoudingen te zien in de samenleving die weinig of bijna nooit worden bevestigd. Foucault (1980 in: Wright, 1996) noemt dit ook wel '*régimes of truth*'. Dit proces, waarin bepaalde systemen van geloof en gedragingen worden gevormd, produceren machtsrelaties door de controle die uitgaat vanuit deze régimes. Verschillende dominante ideeën zijn te onderscheiden die door mensen als normaal worden gezien en voetstoots voor waar worden aangenomen. Een voorbeeld van zo'n dominantie ideologie is dat er op dit moment binnen de meeste maatschappijen nog steeds een beeld bestaat waar de mannen worden gezien als sterke en onafhankelijke leiders en vrouwen als zwakke, afhankelijke verzorgenden (Elling en Knoppers, 2005). Binnen de sport valt dit te zien doordat verschillen tussen gender binnen het bewegingsonderwijs en de sport vrijwel onbevestigd worden geaccepteerd (Wright, 1996). Deze ideeën zijn niet altijd even zichtbaar, maar komen op verschillende manieren terug in de huidige samenleving. Binnen de sport is dit bijvoorbeeld te zien aan vrouwelijke topsporters die accepteren dat de financiële vergoeding voor hun prestaties minder zijn dan de vergoeding die mannen ontvangen. Dit is een duidelijk verschil tussen mannen en vrouwen binnen de sport dat eigenlijk niet eerlijk is, maar door de samenleving als normaal wordt gezien. Zelfs de vrouwen, die in dit opzicht worden achtergesteld, verzetten zich hier niet snel tegen.

Foucault's panopticum

Bovenstaande vormen van macht hebben bewust, maar vooral onbewust, invloed op het handelen van mensen. Eén van de theorieën die hier nauw op aansluit is de theorie van Foucault's panopticum. Deze theorie is afgeleid van de inrichting van een vroegere gevangenis die zo was gebouwd dat de gevangene constant het idee had bekeken te worden, maar niet zeker wist of dit het geval was. Hieruit komt een automatische vorm van macht voort. Het doel van deze vorm van macht is de disciplineren van mensen. Op deze manier worden zogenoemde '*docile bodies*', volgzaam lichamen, gecreëerd. Binnen de gevangenis was dit zichtbaar doordat gevangenen onbewust hun gedrag aanpasten, omdat ze nooit zeker wisten of ze op dat moment onder toezicht stonden (Merkula en Pringle, 2006; Foucault 1975 in: Calhoun et al., 2012).

Ook in de sociale wereld is de werking van het panopticism zichtbaar. Het panopticum is hierbij een metafoor voor machtsuitoefening. Panopticism refereert naar de mechanismen van toezicht en discipline. Disciplinaire macht beïnvloedt het handelen van mensen. Deze disciplineren komt op twee manieren tot uiting. Men kan gedisciplineerd worden door de omgeving, door bijvoorbeeld

een blik of opmerking, maar ook is zelfdisciplinerend gevolg van de werking van het panopticum. Het gevoel constant bekeken te worden beïnvloedt bewust en onbewust de manier waarop mensen zich gedragen in bepaalde situaties. Mensen disciplineren zichzelf zo, dat ze voldoen aan de heersende norm. *“They become their own supervisors”* (Merkula en Pringle, 2005, p. 43) Normalisering is volgens Foucault een van de grootste machtsinstrumenten. Foucault stelt dat: *“Judges of normality are present everywhere...(and) it is on them that the universal reign of normality is based”* (Foucault 1991a in: Markula en Pringle, 2006, p. 44). Hierin wordt duidelijk dat mensen altijd gecontroleerd worden, of dit idee hebben, door hun omgeving. De omgeving oefent een constante controle uit op deze gedragingen en controleert de confirmatie aan de sociale norm. Het handelen van mensen wordt dus constant in de gaten gehouden. Dit wordt ook wel *‘surveillance’* genoemd. Door middel van disciplinerend en door het gevoel bekeken te worden, worden mensen geforceerd zich te conformeren aan de norm. Heersende discoursen bepalen de normen waaraan voldaan moet worden, en beïnvloeden de denkbeelden en gedragingen van mensen (Merkula en Pringle, 2006).

Weerstand tegen heersende discoursen

Toch is de bovengenoemde macht niet absoluut en worden hegemone denkbeelden en ideologieën constant uitgedaagd (Elling en Knoppers, 2005; Messner 1988). Een machtsrelatie is geen systeem waarin overheersing en dominantie van de ene partij over de andere allesbepalend is. Een machtsrelatie is tegelijkertijd een systeem welke ook vrije wil toestaat (Merkula en Pringle, 2006). Uit het artikel van Elling en Knoppers (2005) blijkt dat traditionele verschillen en dominante ideologieën aangevochten worden door minderheden binnen de samenleving, zoals vrouwen of mensen uit etnische minderheidsgroepen. Daarnaast accepteren ook nieuwe generaties de discoursen niet altijd en zetten zij zich hiertegen. Een van de voorbeelden is dat jongeren zich verzetten tegen de dominante gender ideologie met betrekking tot sportparticipatie (Elling en Knoppers, 2005). Sporten die eerder zo goed als uitgesloten waren voor meisjes zijn nu in opmars. Zo is tussen 2002 en 2012 het aantal vrouwen en meisjes dat voetbalt toegenomen met 84% tegenover een toename van 12% bij de mannen en jongens (van der Waal, 2013).

De invloed van ongeschreven regels op het handelen en denken is een interessant punt wanneer er wordt gekeken naar het vraagstuk over meisjes en sport. Voelen zij een druk om te voldoen aan een bepaalde norm en hebben zij het gevoel gecontroleerd te worden door hun omgeving? Zijn er ongeschreven regels te onderscheiden die invloed hebben op het gedrag van de kinderen? Welke regels en discoursen zijn leidend bij de meisjes en wat heeft dit voor effect? In de volgende paragraaf zal de bovenstaande theorie over discoursen worden gekoppeld aan gender. Hierin wordt uiteenzet welke discoursen en dominante ideologieën er te onderscheiden zijn op het gebied van gender en welke invloed dit heeft op vrouwen en meisjes.

3.3 Gender & discours

“Sporten zonder jongens”; zo luidt een krantenkop in het Algemeen Dagblad in oktober 2014. Meisjes tussen de 14 en 18 jaar kunnen er in Gorinchem voor kiezen enkel om met meisjes sporten. Dit programma welke is opgericht door Lady’s Sport, een sportschool voor vrouwen, wil meisjes meer laten bewegen. Dit hopen ze te bereiken met sport voor alleen meisjes, met het doel om de meisjes later door te sturen naar een reguliere sportvereniging. Vergroten van het sociale netwerk van de meiden, het signaleren van eventuele problematiek bij meiden en een betere gezondheid zijn ook een aantal doelen van dit programma (AD, 2014). Waarom worden deze initiatieven opgericht? Wat zorgt ervoor dat sommige meisjes liever niet met jongens sporten? Om dit te

kunnen beantwoorden is het belangrijk eerst te kijken naar een aantal theorieën over gender en identiteit.

Gender en identiteit

Gender en geslacht zijn twee begrippen die vaak als hetzelfde worden gezien, maar zijn dit niet. Geslacht wordt gedefinieerd als de biologische status van een persoon kijkend naar onder andere de chromosomen, (uiterlijke) geslachtskenmerken of hormonen. Gender omvat daarentegen de opvattingen, gevoelens en gedragingen die samenhangen met het biologische geslacht van een persoon (Roper, 2013 p.21). Gender is sociaal geconstrueerd en de manier waarop gender tot uiting komt verandert door de tijd heen (Butler, 1988). Gender refereert naar bepaalde sociale rollen en identiteiten die worden toegeschreven aan het ene geslacht of het andere (Wagg, 2009a). Deze sociale rollen en identiteiten bepalen de manier waarop een persoon zich in de maatschappij plaatst (Wagg, 2009b). De sociale identiteit van een persoon ontstaat door de wisselwerking tussen sociale structuren en individuele subjectiviteit. De manier waarop wij bewust en onbewust denken over wie wij zijn (individuele subjectiviteit) wordt gevormd door de sociale context waarin we, door middel van taal en cultuur, betekenis geven aan ervaringen en waarin een bepaalde identiteit wordt gevormd en aangenomen (Wagg, 2009b). Identiteit wordt dus sterk beïnvloed door sociale interactie wat het ontstaan van identiteit door de wisselwerking van sociale structuren en individuele subjectiviteit doet verklaren (Anderson, 2009).

Mannen en vrouwen kunnen verschillen van genderidentiteit doordat ze in een omgeving leven waar bepaalde normen zijn gesteld over hoe mannen en vrouwen zich moeten gedragen. Mannen zullen hun 'mannelijke' identiteit uiten door zich masculien te gedragen op het sportveld omdat ze zich hiermee geïncorporeerd voelen in de mannelijke groep. Vrouwen zullen in dezelfde situatie een andere rol aannemen, een meer vrouwelijke. Roper (2013) verklaart dit gedrag door te stellen dat masculiniteit en feminiteit twee categorieën zijn die passen bij het uiten van gender. Men wordt vanaf de geboorte bij een gendergroep ingedeeld en vanaf dat moment wordt van hen verwacht deze mannelijke, dan wel vrouwelijke, rol uit te voeren. Het uitvoeren van deze rol is vrijwel nooit vrijwillig en wordt opgelegd door verschillende normen en discoursen binnen de samenleving (Roper, 2013).

Genderstereotypen

Uit het opleggen van bepaalde rollen komen zogenoemde stereotypen voort. Stereotypen zijn gedeelde gedachten en meningen over menselijke karakteristieken en persoonlijke eigenschappen, maar ook over hoe bepaalde groepen zich moeten gedragen. Hoe mensen de sociale realiteit zien, wordt geproduceerd door het geloof in deze realiteit. Stereotypen hebben invloed op de manier waarop mensen hun identiteit vormen, naar zichzelf kijken en handelen (Chalabaev et al., 2013). Doordat stereotypen voortkomen uit gedeelde gedachten en meningen zijn sommige verschillen tussen mannen en vrouwen binnen de sport enkel aanwezig omdat men gelooft dat deze verschillen bestaan. Stereotypen dragen bij aan de manier waarop mensen naar zichzelf kijken en beïnvloeden vervolgens hun gedrag. Een van de redenen waarom mensen zich gedragen naar de stereotypen is dat men bang is om negatief te worden beoordeeld door hun omgeving. Het gevoel constant bekeken te worden heeft hier invloed op het handelen van mensen en leidt tot zelfdisciplineren (Merkula en Pringle, 2006). De angst en de hieruit volgende zelfdisciplineren leidt tot confirmatie aan de stereotypen (Chalabaev et al., 2013).

Cockborn en Clarke (2002) concluderen uit hun onderzoek, naar tienermeisjes in het bewegingsonderwijs, dat er een zogenoemde 'gender orde' bestaat binnen de sport. Dit houdt in dat mannen en mannelijkheid dominant zijn en vrouwen en vrouwelijkheid als ondergeschikt worden gezien. Erg veel onderzoek is al gedaan naar genderverschillen binnen de sport (Eccles, 1991; Roper, 2013; Messner, 1988; Hardin en Greer, 2005; Lantz en Schroeder, 1999; Cockborn en Clarke, 2002). Uit het onderzoek van Lantz en Schroeder (1999) blijkt dat het sportende persoon positief is gerelateerd aan mannelijkheid en negatief relateert aan vrouwelijkheid. Hegemonische mannelijkheid wordt binnen de sport gezien als normaal en is daarmee de status quo. Wanneer vrouwen en meisjes sporten, moeten zij zich confirmeren aan de heersende mannelijke discoursen en nemen hiermee een stukje van de mannelijke identiteit aan. Wanneer zij dat niet doen, worden zij door hun omgeving gezien worden als afwijkend en slecht aangepast. Daartegenover staat dat vrouwen en meisjes die zich wel meer confirmeren aan de mannelijke identiteit soms worden gezien als 'tomboy', waarmee de mannelijke kant, meestal in negatieve zin, wordt benadrukt (Cockborn en Clarke, 2002). De keuze waar ze vervolgens voor staan, is om hun eigen interesses te volgen en mee te sporten met de kans gezien te worden als minder vrouwelijk, of te voldoen aan hun aangeleerde identiteit als meer vrouwelijk. Zolang de sport een mannelijk domein is, blijft het voor vrouwen en meisjes lastig de identiteit aan te nemen die zij willen en zich tegelijkertijd prettig en gelijkwaardig te voelen tijdens sport. Cockborn en Clarke (2002) benoemen dit ook en noemen dit het probleem van de dubbele identiteit. Binnen de sport gedragen meisjes zich vaak anders om toch als vrouwelijk gezien te worden en daarmee te voldoen aan de vrouwelijke norm. Tegelijkertijd wordt er tijdens sport soms een meer mannelijke uiting van hun identiteit verwacht. Hierdoor is sport voor sommige meisjes een domein waarin ze worstelen met hun identiteit waardoor de kans bestaat dat ze besluiten niet te sporten (Cockburn en Clark, 2002, p. 661-662).

Run like a girl

Wat zijn nu precies de heersende discoursen op het gebied van gender en hoe komen deze tot uiting? Een goed voorbeeld van heersende discoursen op het gebied van gender is te zien in het artikel van Young (1980) en een daarop aansluitende een video gemaakt door het bedrijf Always. In de video van Always (2014) is de reproductie van een heersend discours over meisjes goed te zien. Er werd aan mannen, vrouwen, jongens en meisjes gevraagd om te gooien, slaan en rennen als een meisje. Iedereen rende, gooide en sloegen zoals een 'echt' meisje dat volgens hen zou doen; zachtjes, overdreven, op hun uiterlijk lettend en voorzichtig, maar vooral niet sterk, sportief of zoals meisjes in de werkelijkheid sporten. De jonge meisjes daarentegen renden, sloegen en gooiden hard, zoals ze dat normaal ook zouden doen. De interviewster vroeg aan een van de jonge meisjes (+/- 7 jaar): "*what does it mean for you to run like a girl*"? Zij antwoordde daarop: "*it means: run as hard as you can*". Iets doen 'als een meisje' heeft een negatieve lading en kan volgens een van de geïnterviewde in dit filmpje onzekerheid tot gevolg hebben. Waar de jonge meisjes nog niet de heersende denkbeelden reproduceren, verandert dit beeld in de puberteit wel. Door de invloed van anderen, die meisjes (bewust of onbewust) zien als minder sterk of minder sportief dan jongens, gaan zij dit discours ook reproduceren. Dat vrouwen en oudere meisjes deze discoursen ook reproduceren valt te zien doordat ook zij 'als een meisje' koppelen aan slap, onsportief en overdreven. Dit reproduceren gebeurt bij veel mensen echter onbewust. Nadat de deelnemers werden geconfronteerd met het feit dat het beeld wat zij hadden van 'als een meisje' confronterend en onjuist zou zijn, zagen zij dit in en wanneer de deelnemers opnieuw werd gevraagd om opnieuw te rennen, gooien en slaan als een meisje, deden ze dit ver, sterk en hard. De vraag is hoe meisjes tussen de 10-12 jaar hiermee omgaan. Merken zij iets van deze heersende discoursen? Heeft dit discours invloed op hun handelen en gevoel tijdens het sporten?

3.4 Lichaam, uiterlijk & discours

De manier waarop mensen betekenis geven aan hun lichaam is gelinkt aan heersende discourses op het gebied van gender (Butler, 1988). Het voldoen aan een bepaalde discours kan ook gezien worden als het voldoen aan de culturele norm. Deze norm dwingt bijvoorbeeld vrouwen te voldoen aan het historisch geconstrueerde beeld van het vrouw zijn (Butler, 1988). Grogan (2006) stelt dat in Westerse samenlevingen een sociaal cultureel beeld is ontstaan waar een onrealistisch dun lichaam als ideaal lichaam wordt gezien. Discourses functioneren zo dat zij het lichaam normaliseren; idealen voor vrouwelijkheid gaan gepaard met dun zijn, het ideale mannenlichaam is gelinkt met spieren en kracht (Azzarito, 2009). Ook wordt het vrouwelijk lichaam vaak gezien als *“less confident, less skilled, powerless, slim and small”* (Azzarito en Solmon, 2006, p. 202).

Burden of doubt

Discourses over uiterlijk en het zelfbeeld dat men heeft van zijn of haar lichaam kan invloed hebben op de kans dat men zal deelnemen aan sport. Waar ontevredenheid over het lichaam door bijvoorbeeld overgewicht kan leiden tot meer sporten, kan dit zelfbeeld sportdeelname ook doen verhinderen doordat men zich niet wil tonen in sportkleding (Liggett, Grogan & Burwitz, 2003 in; Grogan, 2006). Interessant om te onderzoeken is in hoeverre tevreden- of ontevredenheid over het lichaam invloed heeft op de sportdeelname van de meisjes. Uit het onderzoek van Azzarito (2009) onder jongens en meisjes van een Amerikaanse highschool blijkt dat discourses de norm stellen voor het wenselijke lichaam en invloed hebben op de identiteitsvorming van de studenten. Ook stellen Azzarito en Solmon (2006) en Grogan (2006) dat meisjes zich minder comfortabel voelen in hun lichaam dan jongens. Een reden hiervoor is dat binnen de sport het mannelijk lichaam als normaal wordt gezien en de rest hiervan afwijkt. Puwar (2004) stelt dat in verschillende contexten een bepaald lichaam als ideaal wordt gezien. Wanneer een lichaam niet voldoet aan deze door Puwar (2004) genoemde somatische norm, wat inhoudt dat het lichaam voldoet aan wat in die context als normaal wordt gezien, een *‘burden of doubt’* kan ontstaan (Puwar, 2004). Doordat wordt afgeweken van de somatische norm wordt het lichaam extra zichtbaar. Deze zichtbaarheid heeft twijfel over het eigen lichaam tot gevolg. Dit geldt niet alleen voor vrouwen maar ook voor bijvoorbeeld gehandicapten of mannen die niet voldoen aan deze norm. Deze lichamen noemt zij *‘out of place’* (Puwar, 2004). Door niet te voldoen aan de somatische norm worden zij bij het toetreden van een bepaalde ruimte gezien als *‘space invaders’*. Uit onderzoek van Van Daalen (2005) en Azzarito en Solmon (2006) blijkt dat het gevoel dat je ergens niet thuis hoort, twijfel aan je lichaam en je lichaam niet bloot willen stellen omdat deze niet perfect is, redenen zijn voor meisjes om liever niet deel te nemen aan bijvoorbeeld het bewegingsonderwijs.

Pesten en kritiek om uiterlijk

Slater en Tiggeman (2011) benoemen een laag zelfbeeld voortkomende uit kritiek en pesten tijdens sport- en beweegactiviteiten als reden voor een lage sportparticipatie onder meisjes. Het blijkt dat meisjes tijdens sport aanzienlijk meer te maken hebben met pestgedrag van jongens dan andersom het geval is. Meisjes hebben meer te maken met het zogenoemde *‘appearance-related teasing’*, oftewel pesten om hun uiterlijk en voorkomen (Slater en Tiggeman, 2011). Meisjes in het onderzoek van Slater en Tiggeman (2011) geven aan dat er tijdens sport naar hun wordt gestaard, ze uitgelachen worden om hun uiterlijk of sportprestaties en worden uitgescholden om bijvoorbeeld hun gewicht. Meisjes die meer te maken hebben met pesten en kritiek, maken zich vaker zorgen om hun lichaam en hebben vaker een negatief lichaamsbeeld. Dit beïnvloedt vervolgens de besluitvorming om wel of niet deel te nemen aan sport- en beweegactiviteiten.

Zijn deze redenen ook terug te vinden bij meisjes uit groep 7 en 8? In hoeverre zijn zij hier al mee bezig? Is het gevoel 'out of place' te zijn een reden waarom meisjes niet deelnemen aan sport- en bewegen? Voelen de meisjes druk om te voldoen aan de somatische norm? En welke invloed heeft dit dan op hun keuze om deel te nemen aan sport en beweegaanbod?

3.5 Gezondheidsdiscours

Eén van de doelen van het inzetten van sport is het verkrijgen van een betere gezondheid (NISB, 2015; van Bottenburg, 1996). Maar wat is gezondheid eigenlijk? Corbin and Lindsey (1994 in: Markula en Pringle, 2006) definiëren gezondheid als het optimale welzijn van een persoon. Dit welzijn draagt bij aan de kwaliteit van leven. Het gaat hier niet enkel om lichamelijk gezond en ziektevrij leven, maar ook mentaal, sociaal, emotioneel en conditioneel welzijn hoort bij gezondheid. Sport en bewegen om ziektes te voorkomen heeft volgens Merkula en Pringle (2016) de focus binnen wetenschappelijk onderzoek.

Obesitasdiscours

Zoals in vorige paragrafen is besproken, wordt de norm van het 'goede' lichaam bepaald door bepaalde discoursen die heersen rondom gender. Dit zijn echter niet de enige discoursen die zorgen voor deze norm. Normen over hoe het uiterlijk vertoon zijn sociaal geconstrueerd door ideologieën over hoe mannen en vrouwen er uit zouden moeten zien, maar ook het zogenoemde obesitas- of gezondheidsdiscours heeft invloed op de manier waarop mensen naar hun lichaam kijken en de keuzes die zij maken. Ondanks dat de definitie van gezondheid breed is, wordt gezondheid binnen het gezondheidsdiscours voornamelijk gezien als ziektevrij leven. Rich en Evans (2005) spreken in hun artikel over de ethische problemen van het obesitasdiscours. Ook de discoursen rondom overgewicht en obesitas zijn volgens Rich en Evans (2005) sociaal geconstrueerd en publiekelijk vertegenwoordigd. Waar de obesitasdiscours poogt om mensen te informeren over gezond leven en daarmee onzekerheid weg te nemen over lichaam en gezondheid stellen Rich en Evans (2005) dat de obesitasdiscours tegelijkertijd kan resulteren in discriminatie en kan leiden tot een slechte relatie tussen mensen en hun lichaam.

Fat phobia

Sykes en McPhail (2008) spreken in hun artikel over de invloed van '*fat phobic discourse*' en stellen daarbij dat '*fat phobia*' de normalisatie van bepaalde ideale lichaamsbeelden versterkt. De fobie voor het te dik zijn en worden, is volgens hen opgenomen in het grotere obesitasdiscours en heeft de angst voor en de vernedering van het zogenaamde ongezonde en onsportieve lichaam tot gevolg (Sykes en McPhail, 2008; Rice, 2007). Het discours dat onder andere door de media wordt gevormd, leidt tot een bepaalde stereotypering van het lichaam. Deze stereotypering kan bij mensen met overgewicht en obesitas leiden tot schuldgevoelens en schaamte (Rich en Evans, 2005). Volgens Rich en Evans (2005) ligt de nadruk bij het obesitasdiscours op slankheid en gewichtsverlies. Een bepaalde lichaamsbouw wordt genormaliseerd en andere lichamen worden als afwijkend gezien. Deze stereotypering heeft een negatieve invloed op het zelfbeeld van mensen. Daarnaast is het gevaar dat wanneer overgewicht en obesitas wordt bestempeld als een ziekte, die veroorzaakt wordt door het eigen handelen, de aandacht wordt afgeleid van het daadwerkelijke probleem. Zijn deze discoursen ook terug te vinden bij de meisjes en op welke manier komt dit tot uiting? Beïnvloed dit het handelen van de meisjes?

4. Methoden

Om de gestelde onderzoeksvragen te beantwoorden heb ik bij meisjes tussen de 10-12 jaar een kwalitatief onderzoek uitgevoerd. Ik heb voor kwalitatief onderzoek gekozen omdat acties, gedachten, intenties en betekenissen niet kwantitatief gemeten kunnen worden. Het is daarom belangrijk om kwalitatieve onderzoeksmethoden te gebruiken om sociale fenomenen en het perspectief van mensen te kunnen beschrijven, analyseren en interpreteren (Greig and Taylor, 1999). Omdat onderzoek naar de invloed van discoursen op kinderen van deze leeftijd nog schaars is, verken ik met dit onderzoek het veld door de meisjes te vragen naar de verschillende redenen om wel of niet te sporten. Vervolgens heb ik, door middel van een kritische discours analyse, de invloed van discoursen op meisjes uiteengezet. Naast het inzicht wat dit onderzoek oplevert, kunnen de gevonden concepten ook worden gebruikt om een uitgebreider, kwantitatief onderzoek uit te voeren naar de invloed van discoursen op het sport- en beweeggedrag van meisjes.

Onderzoek bij kinderen vraagt op verschillende vlakken andere onderzoeksmethoden en benaderingen dan onderzoek onder volwassenen. Om de betrouwbaarheid van het onderzoek te vergroten, is het belangrijk kennis te hebben van deze verschillen en op de juiste manier kinderen te benaderen en te onderzoeken. Hiervoor heb ik mij voor de dataverzameling verdiept in verschillende boeken en artikelen welke gaan over onderzoek bij kinderen. De in de literatuur gevonden belangrijke punten heb ik vervolgens meegenomen in het ontwerpen van het onderzoek en uitvoeren van de dataverzameling.

4.1 De respondenten

Met in totaal 60 meisjes van vijf verschillende Amsterdamse basisscholen ben ik in negen focusgroepen en vier individuele interviews in gesprek gegaan over sport en bewegen. De focusgroepen bevatte elk drie tot acht meisjes. Alle meisjes waren tussen de 10 en 12 jaar. Ik heb voor deze leeftijd gekozen omdat in eerder onderzoek naar de invloed van heersende discoursen op het sportgedrag voornamelijk meisjes vanaf 12 jaar zijn benaderd.

Om zo veel mogelijk meisjes te kunnen spreken, heb ik de respondenten geworven op verschillende basisscholen in Amsterdam. Om te zorgen voor een duidelijke communicatie zijn de scholen eerst benaderd door een bewegmanager vanuit het programma Jump-in. De bewegmanagers zijn verantwoordelijk voor het naschoolse sport- en beweegaanbod op de scholen en zijn bekend bij, en hebben een vertrouwelijke band met, de leraren en directie van de scholen. Bij instemming van de school voor deelname aan het onderzoek, heeft de bewegmanager mij in contact gebracht met deze school. In totaal kreeg ik van vijf scholen toestemming om het onderzoek uit te voeren.

De manier waarop de respondenten werden benaderd en instemming van alle betrokken partijen was voor mij een erg belangrijk punt tijdens dit onderzoek. Daarom ben ik op drie scholen vooraf langs gegaan en heb ik met twee scholen telefonisch contact gehad om kennis te maken en het onderzoek te bespreken. In deze gesprekken benadrukte ik dat ik het belangrijk vond dat bij het organiseren van de gesprekken en de benadering van de kinderen rekening werd gehouden met de wensen van de school, ouders en kinderen. Ook benadrukte ik de anonimiteit van de kinderen die zouden deelnemen aan het onderzoek. Het is namelijk belangrijk dat de verworven data met dezelfde anonimiteit wordt behandeld als wanneer er onderzoek naar volwassenen wordt gedaan (Morrow, 1996). De anonimiteit van de meisjes was tijdens dit onderzoek gewaarborgd doordat de

opnames van de focusgroepen en de interviews enkel door mij konden worden beluisterd en ik deze anoniem heb getranscribeerd. De namen van de kinderen heb ik in het verslag vervangen door pseudoniemen en de opnames zijn na transcriptie verwijderd. Daarnaast heb ik met alle betrokken partijen duidelijk gecommuniceerd wat er met de verzamelde data is gebeurd.

De leerkracht of vakdocent bewegingsonderwijs heeft na het kennismakingsgesprek aan de meisjes gevraagd of zij het leuk zouden vinden deel te nemen aan een gesprek over sport en bewegen. Het was hierbij belangrijk dat de kinderen op vrijwillige basis deelnamen en van te voren wisten waarmee zij instemden. Er was geen verdere selectie nodig, omdat op elke school voldoende kinderen zich aanmeldden voor de gesprekken. Op één van de scholen is een extra focusgroep afgenomen, omdat alle meisjes tussen de 10 en 12 jaar graag wilden deelnemen. Een van de voorwaarden tot deelname aan dit onderzoek was dat alle partijen, zowel de school, ouders als kinderen akkoord gingen met het opnemen van de focusgroepen en interviews met een voicerecorder. Dit om de analyse van de focusgroepen zo gedetailleerd mogelijk te kunnen uitvoeren. Mede hierom is erg belangrijk ouders of verzorgenden te informeren over het onderzoek. Wanneer het gaat om deelname van kinderen aan onderzoek is het van belang toestemming te vragen aan de ouders voor het deelnemen van het kind aan het onderzoek (Morrow, 1996). Hierom zijn bij instemming van de kinderen de ouders schriftelijk, dan wel mondeling door de school benaderd en is er om toestemming gevraagd.

Voor dit onderzoek zijn de respondenten opgesplitst in twee groepen. De eerste groep is gevormd met meisjes die sporten bij een sportvereniging of deelnemen aan naschools sportaanbod. In de andere groep zitten meisjes die niet deelnemen aan sport op een vereniging of tijdens naschoolse sportactiviteiten. Ik heb voor deze selectie gekozen om een evenredig aantal sportende en niet sportende respondenten in het onderzoek te hebben. In totaal zijn er drie focusgroepen gehouden met respondenten die niet deelnemen aan georganiseerde sport, drie focusgroepen met respondenten die wel deelnemen aan georganiseerde sport en drie groepen met een gemengd gezelschap (zowel sportende als niet sportende meisjes). De individuele interviews zijn gehouden met twee meisjes die deelnemen aan georganiseerde sport, en twee die dit niet deden.

4.2 Onderzoeksmethoden

Binnen dit onderzoek ben ik met de respondenten zowel individueel als in focusgroepen in gesprek gegaan over de betekenisgeving aan sport en bewegen de keuzes die meisjes maken betreffende sport en bewegen. Waar focusgroepen ervoor zorgen dat kinderen de mogelijkheid hebben om te discussiëren om zo hun percepties, opvattingen en ervaringen in relatie tot sport en bewegen in hun eigen woorden te uiten, is het voordeel van individuele interviews dat er hierin dieper op bepaalde onderwerpen kan worden ingegaan, waar dit in een focusgroep soms lastiger is (Darbyshire, 2015). Omdat beide methoden een belangrijke bijdragen leveren, heb ik voor een combinatie van deze twee methoden gekozen. Hierbij heb ik er wel voor gekozen om me meer te focussen op focusgroepen dan op interviews. Deze keuze heb ik gemaakt omdat kinderen meer comfortabel en bekend zijn met discussiëren en het beantwoorden van vragen in groepen dan in individuele gesprekken. Het praten in een groep wordt op school al vanaf jonge leeftijd gedaan. Naast het gebruiken van een gepaste onderzoeksmethode om het onderzoek betrouwbaar en valide te laten zijn, is het ook belangrijk te beseffen dat kinderen minder ervaring hebben in de wereld en een kortere concentratieboog hebben dan volwassenen (Punch, 2002). Hierdoor heb ik ervoor gekozen om de interviews niet langer dan een half uur te laten duren en hield ik bij de focusgroepen rekening met de concentratieboog door af te wisselen tussen gesprekken en het

werken met visueel materiaal. Zo konden de meisjes met behulp van verschillende kaartjes hun betekenisgeving aan sport uitleggen en kozen de meisjes tussen kaarten met hierop 'voor' en 'tegen' bij het beargumenteren van stellingen. Ook schreven zij verschillende keren antwoorden op om deze vervolgens te bespreken. Zo werd ook de kans dat zij antwoorden van anderen reproduceerden verminderd. Na negen focusgroepen en vier interviews is er verzadiging in de data opgetreden en heb ik de periode van dataverzameling beëindigd.

Focusgroepen

Binnen het afnemen van de focusgroepen heb ik rekening gehouden met een aantal in de literatuur genoemde voorwaarden voor het goed afnemen van focusgroepen. Een voordeel van het bespreken van onderwerpen in een focusgroep is dat het goed is voor het zelfvertrouwen van de kinderen. Hierdoor zullen zij eerder durven te antwoorden dan wanneer de vragen één op één worden gesteld (Darbyshire, 2015). Wel moet er volgens Darbyshire (2015) rekening gehouden worden met groepsdruk en verhoudingen van kinderen onderling. Ook heeft de context waarin de focusgroep wordt afgenomen een cruciale invloed op de mate waarop betrouwbare informatie kan worden verzameld. Morgan (1995 in: Hollander, 2004) stelt dat een actieve discussie beter op gang komt wanneer de participanten verschillende karakteristieken delen zoals leeftijd, geslacht, etniciteit en cultuur. Dit wordt ook wel de '*associational context*' genoemd. De samenstelling van de groep bepaalt namelijk de groepsdynamiek en conversatie (Hollander, 2004). Het praten en discussiëren met vreemden is voor respondenten lastiger dan met bekenden. Ook Hollander (2004) benoemt de invloed van de samenstelling van de groep betreffende het geslacht op de open- en eerlijkheid van de respondenten. Wanneer de groep een gemengd gezelschap bevat, kan dit ertoe leiden dat men zich minder graag wil of durft open te stellen. Binnen de focusgroepen tijdens dit onderzoek had ik het idee dat alle meisjes vrij konden praten en hun mening konden geven over de besproken onderwerpen. Doordat de meisjes elkaar kenden, konden zij ook gedeelde ervaringen belichten en kwamen er veel gesprekken op gang waarin zij elkaar aanvulden en gezamenlijke ervaringen deelden. Doordat de meisjes allemaal rond dezelfde leeftijd waren en uit dezelfde buurt en school kwamen was de groepsdynamiek naar mijn inziens bij alle gesprekken goed.

4.3 Gesprekken & de rol van de onderzoeker

Eén van de redenen waarom onderzoek met kinderen anders is dan bij volwassenen, is dat kinderen niet gewend zijn om door volwassenen gezien te worden als gelijken. Kinderen zijn volgens Punch (2002) gewend om volwassenen het juiste antwoord te geven en kunnen bang zijn voor afkeurende reacties van volwassenen als zij hun mening geven. Kinderen kunnen daardoor sociaal wenselijke antwoorden geven (Greig and Taylor, 1999). Om dit te kunnen voorkomen is aandacht besteden aan het opbouwen van een vertrouwelijke relatie met de kinderen belangrijk (Greig and Taylor, 1999). Om dit te bewerkstelligen heb ik tijdens alle gesprekken relatief veel tijd besteed aan de inleiding van het onderzoek. Ik startte het onderzoek met een introductie over mijzelf en benoemde het doel en opzet van het gesprek. Vervolgens vertelde ik wat ik van de meisjes verwachtte. Hierbij gaf ik aan dat er absoluut geen goede of foute antwoorden waren en ik graag iedereen mening wilde horen, of deze nu positief of negatief was. Door te benadrukken dat iedereen serieus genomen werd en aan te geven dat ik er vanuit zou gaan dat de kinderen dit ook onderling zouden doen, maakte dat bij alle gesprekken de kinderen respectvol met elkaar omgingen en duidelijk open en eerlijk vertelden over hun ervaringen tijdens sport en bewegen. Na mijn introductie vroeg ik alle kinderen zich voor te stellen en hun hobby's te noemen. Dit deed ik met als doel om alle kinderen al een keer te laten spreken in de groep en daarmee barrière om antwoord op de vragen te geven werd verminderd. De eerste vragen waren erg breed en gericht op

hun idee en gedachten bij sport. Vervolgens ben ik ingegaan op bepaalde uitspraken die linkten aan de topiclijst, om zo een natuurlijk gesprek gaande te houden. Naar mijn idee heeft ook het feit dat ik een vrouw ben bijgedragen aan de openheid van de meisjes en aan het creëren van een vertrouwelijke sfeer. Sommige meisjes gaven aan eigenlijk nooit te praten over bijvoorbeeld hun lichaam en stelden dat jongens er toch niks van snapten.

Door de eerder benoemde tijd die besteed is aan het opbouwen van vertrouwen en door duidelijk aan te geven wat ik van hen verwachtte en zij van mij konden verwachten, zijn de meisjes naar mijn inzien allemaal open en eerlijk geweest en zijn de sociaal wenselijke antwoorden tot het minimale gereduceerd gebleven. Helder taalgebruik, afgestemd op de leeftijd van de kinderen is cruciaal voor het verzamelen van betrouwbare data bij kinderen (Punch, 2002). Ervaring met kinderen en bewust zijn van het vocabulaire van de kinderen helpt bij het ontwikkelen van doeltreffende onderzoeksmethoden (Krueger en Casey, 2015). Doordat ik zelf al jaren ervaring heb met het werken met kinderen van deze leeftijd, had ik voldoende kennis om de topiclijst en vragen zo aan te passen dat ze begrijpelijk waren voor de meisjes. Ook heb ik de topiclijst en onderwerpen voor de start van de dataverzameling doorgenomen met enkele kinderen in die leeftijd om zo te kijken of alles duidelijk en helder was.

De rol van de onderzoeker is binnen een focusgroep erg belangrijk en moet interactie creëren tussen respondenten. Een goede afstemming van het interveniëren van de onderzoeker is erg belangrijk. Agar en MacDonald (1995) stellen dat *“Too much moderator control prevents the group interaction that is the goal; too little control, and the topics might never be discussed”* (Agar en MacDonald, 1995, p.78). Binnen dit onderzoek heb ik mij daarom niet zo zeer als interviewer opgesteld, maar meer als deelnemer van de gesprekken. Binnen de focusgroepen liet ik de meisjes zo veel mogelijk zelf praten en discussiëren en haakte ik op verschillende belangrijke zaken in en vroeg daarin om opheldering. Wanneer het gesprek stil viel of afdwaalde, nam ik weer even de leiding om een volgende vraag of onderwerp te introduceren.

4.4 Analyse

Na het transcriberen van de data heb ik een data kritische discourse analyse uitgevoerd. Bij deze analyse worden de transcripten kritisch gelezen om zo discursieve patronen te ontdekken en zo de productie, reproductie of invloed van discoursen en macht op de sociale interactie en het handelen te ontdekken (Gavey, 1989). Tijdens de analyse ben ik op zoek gegaan naar uitspraken waarin normen van gender, het uiterlijk en gezondheid zichtbaar worden. Ook heb ik gekeken naar de ideologieën en denkbeelden die meisjes reproduceren en de mate waarop deze invloed hebben op hun handelen. Als laatste heb ik binnen de data gekeken naar de invloed die heersende denkbeelden in de omgeving hebben op het handelen van meisjes. Tussen de dataverzameling door heb ik de interviews en focusgroepen al getranscribeerd en geanalyseerd om zo de topiclijst van de daarop volgende gesprekken te verbeteren. De codering en analyse heb ik uitgevoerd met behulp van het programma NVivo. Allereerst heb ik de data open gecodeerd. Bij open codering wordt alle getranscribeerde data voorzien van codes waarna vervolgens via axiaal coderen overeenkomstige codes worden samengevoegd (Edwards & Skinner, 2009). Vanuit deze codes heb ik vervolgens een aantal hoofdthema's gehaald waar de codes onder geschaard kunnen worden om zo het resultatenhoofdstuk te schrijven.

5. Resultaten/discussie

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het onderzoek uiteengezet en gekoppeld aan het theoretisch kader en het literatuuronderzoek. Allereerst zal de betekenisgeving aan sport besproken worden. Vervolgens wordt de invloed van genderdiscoursen op de sportbeleving en het handelen van meisjes besproken. Aansluitend wordt ingegaan op de invloed van het uiterlijk op de sportkeuze van meisjes en vervolgens wordt ingegaan op het obesitas- en gezondheidsdiscoursen welke op sommige meisjes invloed bleken te hebben. Ik sluit af met een kritische noot vanuit de meisjes op het feit dat er wordt gesteld dat alle meisjes moeten deelnemen aan structurele sport- en beweegactiviteiten.

5.1 Betekenisgeving aan sport

Koivula (1999) stelt dat de betekenis die aan sport wordt gegeven verschilt per persoon. Dit is ook terug te zien in dit onderzoek. Waar denken meisjes aan als je ze vraagt naar hun eerste gedachte bij sport en wat vinden ze van sport? Dit waren twee van de openingsvragen aan de meisjes tijdens de afgenomen focusgroepen en interviews. Verschillende sporten zoals tennis, turnen, voetbal en kickboksen, maar ook wordt bijvoorbeeld salto's maken, conditie, dieet, wedstrijd en Olympische Spelen werden genoemd. Anderen zeggen dat als ze aan sport denken, ze denken aan gezelligheid, fit zijn en gezondheid. Veruit de meeste meisjes noemen dat ze sport leuk vinden. Wanneer wordt doorgevraagd naar de reden waarom ze iets leuk vinden, komen er veel verschillende verhalen los bij de meisjes. Parisa vertelt:

“Tijdens het sporten; als je problemen hebt gaan alle dingen in je hoofd weg (...) en als je bijvoorbeeld een teamsport doet net als ik, dan kom je veel mensen tegen.”

Kahira vertelt dat ze als eerste aan voetbal denkt en dit erg leuk vind. Ze zegt:

“Ik moet denken aan mijn team, omdat we bijna elke wedstrijd winnen en dat komt door samenwerking en dan als we winnen, dan knuffelen we elkaar heel veel en we hebben een sterke band met elkaar.”

In de redenen van Kahira en Parisa zijn de sociaal gerelateerde factoren terug te zien zoals deze eerder in het theoretisch kader zijn genoemd. Sociaal gerelateerde factoren zijn voor vrouwen een belangrijke motivatie om deel te nemen aan sport, zo stellen verschillende onderzoekers (Seippel, 2006; Koivula, 1999; Kilpatrick, Hebert en Bartholomew, 2005). Dit sociale aspect van sport is volgens veel andere meisjes inderdaad belangrijk en een reden om deel te nemen aan sport- en beweegactiviteiten. Esmée zit op een voetbalvereniging en zegt dat ze dit leuk vindt omdat ze dan met haar vriendinnen is. Ook haar nicht zit bij haar in het voetbalteam en doordat ze samen voetballen ziet ze haar vaker, hierdoor vindt ze het voetballen extra leuk. Ook andere meisjes vertellen dat ze naar een sport gaan omdat ze daar hun vriendinnetjes kunnen zien. Toch is volgens andere meisjes deze sociale factor niet leidend bij hun keuze om wel of niet te sporten. Een van de meisjes heeft de ambitie om professioneel basketbalster te worden en vindt dat het sporten met vriendinnetjes op de club een leuke bijkomstigheid is, maar het gaat haar voornamelijk om het sporten zelf. Ook een aantal andere meisjes geven aan dat ze sporten omdat ze de sport leuk vinden en niet omdat ze hier vriendinnetjes hebben. Op de vraag of zij met hun sport zouden stoppen als hun vriendinnetjes dit ook zouden doen zegt een enkeling dat ze dit zouden doen,

maar anderen zeggen ook dat als ze de sport zelf erg leuk vinden ze het gewoon zouden blijven doen. Toch hebben de meisjes die sporten voor de gezelligheid de overhand in dit onderzoek.

Het is maar een spelletje!

Toeleiding van zoveel mogelijk meisjes naar structureel sportaanbod is een van de doelen van de AAGG. De redenen waarom meisjes zich aansluiten bij een sportvereniging of deelnemen aan een naschoolse sportactiviteit zijn erg uiteenlopend. Verreweg de meeste meisjes die op een sportvereniging zitten, vinden de sport die ze doen erg leuk, willen in de toekomst graag erg goed worden of hebben er veel vriendinnetjes. Ook wordt het feit dat het uitdagend en spannend is, wordt door de meisjes als reden genoemd om zich in te schrijven bij een vereniging of naschoolse activiteit. *“Omdat je iets mag doen wat je normaal nooit mag doen”*, stelt Myriam. Wanneer je bij een sport- of beweegactiviteit iets kan doen wat je thuis niet kan doen, is dit een stimulans voor de meisjes om deel te nemen aan de betreffende sportactiviteit. Wanneer het uitdagend is zullen meisjes zich sneller inschrijven, aldus de meisjes zelf.

Het door Seippel (2006) genoemde feit dat competitie en succeservaringen minder vaak als redenen terug te vinden zijn bij vrouwen dan bij mannen, wordt deels teruggevonden in dit onderzoek. Veruit de meeste meisjes geven aan dat competitie en winnen volgens hen niet het belangrijkste is binnen sport. *“Het is maar een spelletje”*, vertelt Amira wanneer haar gevraagd wordt hoe belangrijk winnen tijdens sport is. *“Het gaat erom dat je plezier hebt”*, zegt Resa. Renée zegt dat je natuurlijk niet iemand expres moet laten winnen, maar dat het erom gaat er om dat je plezier hebt en niet of je kunt winnen. Succeservaringen zijn daarentegen zeker wel belangrijk voor meisjes tijdens sport. Deze successen komen voor meisjes alleen op een andere manier dan bij jongens, waar successen vaak worden gemeten aan winst. Het gaat bij meisjes niet zo zeer om winst tijdens sport, maar heeft het meer te maken met de mate waarin de meisjes het gevoel hebben iets goed te kunnen en of dat ze het gevoel hebben erbij horen. In de volgende paragraaf wordt dit verder uitgewerkt.

Het hangt er vanaf of je het kan of niet

Bang zijn iets niet te kunnen en de angst om voor schut te staan, zijn volgens de geïnterviewde meisjes redenen om zich terughoudend op te stellen tijdens sportactiviteiten of om ervoor te kiezen niet deel te nemen. Dit komt in meerdere gesprekken terug. *“Als iedereen in mijn omgeving het kan en als ik het bijvoorbeeld niet kan, dan schaam ik me”*, zegt Joanne tijdens een van de gesprekken. Ook stellen meisjes sporten leuker te vinden als ze iets goed kunnen, of met kinderen sporten die net zo goed zijn als hen. Ilse vertelt dat ze door haar overgewicht niet altijd hetzelfde kan als andere kinderen, wat haar ervan weerhoudt om mee te doen. Ilse zegt:

“Ik vind sport leuk, maar het hangt er wel vanaf of je het kan of niet. Want als ik het kan, dan doe ik het heel graag, maar als ik het niet kan, dan doe ik het liever niet, want ik wil niet dat mensen denken dat ik een softie ofzo ben”.

Ze voelt zich niet op haar gemak maar wil wel graag laten zien wat ze in zich heeft. Ze wil dit liever echter liever doen met kinderen die net zo zijn als zijzelf. Dit geeft haar meer vertrouwen. Ook Ebru zit niet op een sportvereniging. Ze zegt:

“M'n broer zei dat ik ook op kickboks of karate moest. Dus ik zei nee, ik hoef er echt niet op met hem. Hij is echt 10.000 keer beter en ik ben slechter, dus ja”.

Opmerkelijk om te zien is dat deze meisjes zichzelf disciplineren doordat zij het gevoel hebben niet aan de norm te voldoen. Het besluit om niet deel te nemen is het gevolg van het niet voldoen aan deze norm. De uitspraken van de meisjes kunnen gekoppeld worden aan een concept welke in de wetenschap self-efficacy wordt genoemd. Self-efficacy refereert naar de mate van vertrouwen dat een persoon heeft om bepaalde acties uit te voeren. Een individu moet geloven dat hij of zij de capaciteiten heeft om gedrag te veranderen of bepaalde activiteiten te kunnen uitvoeren (Kohl 1997). Personen zijn sneller gemotiveerd om een bepaalde handeling of actie uit te voeren als ze het idee hebben dat ze bekwaam genoeg zijn om deze met succes te verrichten. Mensen zullen dan volgens Bandura (1977) dit gedrag dan sneller ontplooiën en doorzetten. Self-efficacy is niet hetzelfde als zelfvertrouwen. Zelfvertrouwen gaat om het vertrouwen wat men heeft in zichzelf waar self-efficacy de ingeschatte vaardigheid voor het verrichten van een bepaalde taak omvat. In dit onderzoek is te zien dat de mate van self-efficacy van de kinderen invloed heeft op het handelen en de keuzes die zij maken binnen de sport.

Hoe heeft dit dan precies invloed? De meisjes meten hun eigen prestaties aan de prestaties van andere kinderen in de omgeving. Voldoen aan een heersende norm op het gebied van presteren is volgens de kinderen erg belangrijk. Binnen de groep is een bepaald prestatieniveau heersend en voldoen aan dit niveau brengt voldoening met zich mee. Wanneer echter niet aan deze norm wordt voldaan vermindert de self-efficacy van de meisjes. Dit kan gezien worden als een vorm van automatische macht. Binnen de sport vergelijken meisjes zich bewust en onbewust met anderen. Ze hebben het gevoel bekeken te worden door anderen en denken dat ze aan een bepaald prestatieniveau moeten voldoen om niet voor schut te staan. Op dit idee passen de meisjes hun gedrag aan. Volgens Azzarito (2009) worden mensen gedisciplineerd door de invloed van de *'the panoptic gaze'*. The panoptic gaze houdt in dat er door de zichtbaarheid van het (afwijkende) lichaam en het daaruit volgende gevoel bekeken te worden, een bepaalde macht ontstaat vanuit de omgeving welke invloed heeft op het handelen het betreffende lichaam (Azzarito, 2009). In dit geval gaat het dus om een meisje die minder goed presteert, of dit idee heeft. Zowel Ilse als Ebru besluiten hierdoor niet deel te nemen aan de betreffende sportactiviteit. Binnen een groep is het dus belangrijk te voldoen aan het niveau welke op dat moment heersend is. De zichtbaarheid van het minder goed presteren wordt gezien als vervelend wat vervolgens impact heeft op de self-efficacy van de meisjes. Dit heeft vervolgens invloed op de mate van sportparticipatie.

Wat heb je aan sport, je kan toch beter leren?

Binnen dit onderzoek zijn er ook meisjes die niet sporten omdat ze het gewoonweg niet leuk vinden. Sommige meisjes vinden sport maar vermoeiend. Het ligt er volgens veel meisjes wel aan welke sport ze doen. Sharida geeft aan dat het belangrijk is dat de sport die ze beoefend uitdagend is. Als je rondjes moet rennen, of moet opdrukken vind ze het *"echt saai"* en Vera geeft aan dat ze te lui is om aan sport te doen. Kyra ziet er het nut niet van in: *"ik denk altijd van; wat heb je aan sport? Je kan toch beter leren, daar heb je wat aan in de toekomst."* Aida antwoordt op de vraag wat ze vindt van sport het volgende: *"nou, ik sport liever niet, het boeit me helemaal niks"*. Ze vindt sport saai, niks voor haar en vermoeiend. Haar hobby's zijn zingen, tekenen en dansen. Opvallend is dat zij dansen blijkbaar niet als een sport ziet maar iets wat ze gewoon leuk vindt om te doen in haar vrije tijd met vriendinnen. Ook anderen zien sport niet als hun favoriete vrijetijd besteding. *"Het is saai"*, *"er is niks aan"* en *"ik doe liever andere dingen"* worden door verschillende meisjes genoemd. Zij zien sport niet als betekenisvol of bijdragend en sporten daarom niet bij structureel sportaanbod.

De meisjes geven aan dat het misschien zo kan zijn dat anderen vinden dat ze moeten sporten, maar dat ze het gewoon niet leuk vinden dus het daarom niet doen. Bijvoorbeeld de AAGG, maar ook de wetenschap en andere instituties produceren dit discours, maar deze meisjes gaan niet mee in dit discours en bieden er hiermee weerstand tegen.

De betekenissen die meisjes geven aan sport zijn dus ontzettend uiteenlopend. Aan de ene kant is een groep te zien die plezier heeft in sporten en dit graag doet. Aan de andere kant is er ook een groep die sport niet leuk vindt en het daarom liever niet doet. Hiervoor zijn verschillende redenen te vinden, waarvan een lage self-efficacy er één is. Andere redenen zijn te vinden op het gebied van de in het theoretisch kader uiteengezette discourses op het gebied van gender en het lichaam. Hierbij komt de hoofdvraag: "hoe verhouden de betekenissen die meisjes tussen de 10-12 jaar geven aan sport- en bewegen zich tot de heersende discourses op het gebied van gender, het lichaam en gezondheid?" weer aan de orde. Door middel onderstaande paragrafen worden de resultaten uiteengezet en zal in de conclusie antwoord worden gegeven op bovenstaande hoofdvraag.

5.2 Genderdiscourses

"Omdat jongens jongens zijn, en meisjes meisjes" antwoordt Zoë op de vraag waarom het hebben van veel spieren bij jongens wel mooi is en bij meisjes niet. Een discussie ontstaat; *"daar gaat het helemaal niet om"* zegt Anna; *"het gaat erom wat je wilt en wat bij jou staat"*. Nailah vindt het lelijk als je veel spieren hebt, want dan lijkt je een beetje dik en *"ja, dat wil je niet"*. Dit is een van de discussies die is ontstaan tijdens de focusgroepen die zijn afgenomen. Gender en geslacht blijkt een erg grote invloed te hebben op de sportervaring, het gevoel en de keuzes die de meisjes maken met betrekking tot sport en bewegen. Het onderwerp 'verschil tussen jongens en meisjes binnen de sport' leefde ontzettend bij de meisjes en ze raakten hier niet over uitgepraat.

Jongens zijn ruwer en gewelddadiger

Meisjes ervaren binnen de sport verschil tussen jongens en meisjes. Deze komt op veel verschillende manieren tot uiting. Deze verschillen blijken een grote rol te spelen in de ervaring van meisjes binnen de sport. De meisjes geven aan dat jongens ruwer en gewelddadiger zijn, dat ze ervan houden om stoer doen, actiever en fanatieker zijn. Meisjes letten volgens hen meer op hun lichaam, zijn rustiger, zorgzamer en kunnen beter tegen hun verlies. Dit zijn enkele verschillen tussen jongens en meisjes die worden genoemd en waarmee vrijwel elk meisje het eens is. Voor sommige meisjes is dit zelfs een reden om liever niet met jongens te sporten. Een van de meisjes stelt dat ze soms bang is voor de jongens, omdat ze vaak erg wild zijn. Binnen het genderdiscourse worden mannen gezien als actiever en meer competitief en meisjes als rustiger en minder competitief (Koivula, 1999). In dit onderzoek is zichtbaar dat de meisjes deze genderdiscourses reproduceren. Ze definiëren de jongens naar aanleiding van het discourse van masculiniteit en omschrijven meisjes zoals het stereotype van vrouwelijkheid wordt geschetst.

De bovengenoemde geconstrueerde ervaren verschillen hebben invloed op de sportparticipatie van de meisjes. Uit onderzoek van Vu et al.(2006) blijkt dat de aanwezigheid van jongens door meisjes de meest genoemd wordt als barrière wanneer het gaat om deelnemen aan sport- en beweegactiviteiten. Binnen dit onderzoek gaf een deel van de meisjes aan dat jongens hun hinderen om actief deel te nemen. Negatieve reacties, pesten en treiteren werd hierbij benoemd

als grootste barrière. Uit de gesprekken met de meisjes komt de kritiek, het pesten en de strijd tussen jongens en meisjes duidelijk naar voren. Rosa vertelt:

“Ik vind het niet altijd even leuk om met jongens te sporten. Want soms, je doet iets fout, dan lachen ze je gelijk uit (...). Jij bent echt slecht, je kan beter stoppen.”

Danah benadrukt ook het feit dat jongens kritiek geven op meisjes tijdens het sporten:

“Vooral de jongens uit mijn klas, ze blijven steeds plagen, als je een mislukking maakt dan gaan ze lachen, en bij salto's gaan ze je uit je concentratie halen, tegen je schreeuwen enzo van ja, je kan het toch niet, dan ga je een mislukking maken en kan je wel je nek breken. Dat vinden we heel irritant, eigenlijk elk meisje vindt dat.”

Ook binnen de focusgroep waaraan Cato deelnam kwam dit ter sprake. Tijdens een van de gymlessen kreeg de klas de opdracht een aantal keer op te drukken. De jongens moesten dit op de normale manier doen, maar de meisjes werd verteld dat zij ook de een versimpelde versie van de oefening mochten doen; opdrukken met de knieën op de grond. Cato deed de helft van de oefening op haar knieën en kreeg hierdoor kritiek van een jongen in de groep. Cato vertelde: *“ik hoorde hem zeggen van; die meisjes zijn pussy's om niet normaal op te drukken, dit en dat”*. Binnen deze gymlessen wordt door de gymleraar een duidelijke tweedeling gemaakt tussen jongens en meisjes. De twee door Roper (2013) gestelde rollen die aan jongens en meisjes worden gegeven, masculien en feminien, worden hiermee extra benadrukt tijdens deze gymlessen. Tijdens deze gymlessen wordt door de gymdocent aan meisjes een minder zware oefening gegeven dan aan de jongens. Wanneer meisjes ervoor kiezen om deze oefening te doen, lopen zij de kans als minder sportief en competent gezien te worden. Het feit dat jongens deze optie voor een versimpelde opdracht niet krijgen, benadrukt het beeld waarin vanuit wordt gegaan meisjes minder competent zijn dan jongens. Het idee dat er een verschil in competentie is tussen jongens en meisjes wordt ook benadrukt in het onderzoek van Wright (2006), waarin zij stelt dat binnen het bewegingsonderwijs de verschillen tussen de sportieve competenties van mannen en vrouwen voetstoots voor waar wordt aangenomen. Dit is een voorbeeld van de door Foucault benoemde *'régimes of truth'*. Het idee dat er een verschil in competentie is tussen jongens en meisjes wordt als normaal aangenomen en wordt zichtbaar gereproduceerd binnen de gymlessen van Cato. Het niet voldoen aan de masculiene norm heeft vervolgens kritiek op het handelen tot gevolg.

Deze sociaal geconstrueerde gender dichotomie kwam ook uit voort het onderzoek van Garret (2004) waarin hij concludeert dat de categorisering in groepen invloed heeft op het gevoel van eigenwaarde van meisjes. Garret (2004) stelt dat categorisering binnen het bewegingsonderwijs ertoe kan leiden dat de gymlessen wordt gezien als een bron van vernedering en angst omdat de ene groep het gevoel krijgt minder competent te zijn in vergelijking met andere groep. Tijdens de gymlessen van Cato krijgen de meisjes de mogelijkheid een makkelijkere oefening te doen. De tweedeling jongens en meisjes tijdens de gymlessen van Cato kan daarom ook worden gezien als een indeling naar competentie, waar alle meisjes als minder competent worden geacht. Door deze categorisering worden verschillen benadrukt en gecreëerd, ook al zijn deze niet gebaseerd op het werkelijke competentieniveau van de kinderen. Verdere differentiatie en versterking van de discourses kan hier een gevolg van zijn.

Gescheiden gymles als oplossing?

De gemoederen tussen jongens en meisjes lopen soms hoog op. In een van de focusgroepen kwam naar voren dat er op de school waarop ik een aantal focusgroepen afnam, een maal per week gescheiden gymles wordt gegeven. Op dinsdag gymmen de leerlingen gezamenlijk, maar op donderdag gymmen de meisjes van groep 8a en 8b samen, en de jongens ook. De reden die hiervoor is de continue doorgaande strijd, ruzie, kritiek en zelfs gevechten tussen de jongens en meisjes. De vakleerkracht heeft daarom besloten om de groepen één keer per week uit elkaar te halen en apart gym te geven. De meisjes stellen dat de gym hierdoor leuker, gezelliger en rustiger wordt. Ze kunnen volgens hen doen wat ze leuk vinden en hebben het meer naar hun zin.

Vanuit een kritisch oogpunt valt de oplossing om de groepen uit elkaar te halen op basis van geslacht te bediscussiëren. Heersende discoursen worden hierdoor namelijk in stand gehouden. Volgens Foucault kunnen discoursen gezien worden als gedragingen die percepties van de werkelijkheid schetsen en denkbeelden over een bepaald onderwerp produceren en reguleren (Merkula & Pringle, 2006). Wanneer je goed naar deze situatie kijkt, valt te zien dat deze situatie voor een groot deel draait om een reproductie van genderdiscoursen. De meisjes hebben het idee dat jongens zichzelf beter en sterker vinden en de jongens bekritisieren de meisjes, omdat ze meisjes zijn. Door de jongens en de meisjes te scheiden worden de heersende verschillen benadrukt. Er worden twee groepen gevormd op basis van geslacht, ervan uitgaande dat deze twee groepen dezelfde ideeën, opvattingen en wensen hebben. Het idee dat er twee 'kampen' zijn wordt, doordat de meisjes en jongens worden hierdoor ingedeeld op basis van sekse, extra zichtbaar. Het is natuurlijk fijn als zowel de jongens en meisjes plezier hebben tijdens de gymles en allemaal goed mee kunnen komen, maar het is belangrijk aandacht te besteden aan het feit dat door het opdelen van de groepen de verschillen worden benadrukt. In plaats van, of ter aanvulling van het opdelen van de groepen, is het goed om beter te kijken naar de oorzaken en samen de heersende discoursen en ideeën te bekritisieren en bediscussiëren.

Jongens geven expres veel kritiek, zodat de meisjes niet meer mee gaan doen.

Het voorbeeld van de gescheiden gymlessen is een uitzondering op de regel en veelal sporten jongens en meisjes gewoon samen. Inclusie in een sportactiviteit betekent echter niet altijd dat de meisjes tijdens het sporten ook volwaardig mee kunnen doen. Binnen de sportactiviteit vind er ook uitsluiting op het gebied van sekse plaats. Twee soorten uitsluiting zijn hierin te onderscheiden. Aan de ene kant zijn er meisjes die het gevoel hebben er niet bij te horen en aan de andere kant is er ook meer zichtbare uitsluiting. Een aantal meisjes geeft aan dat het zij het idee hebben dat jongens vaak de controle hebben binnen sportactiviteiten. Ze merken dat ze niet worden geaccepteerd en soms zelfs worden uitgesloten tijdens de activiteit. Janne vertelt het volgende:

“Sommige jongens passen niet eens naar je, je bent vrij bijvoorbeeld, dan gaan ze expres niet naar je passen omdat ze weten dat je misschien wel slecht bent.”

Een ander meisje uit de groep, Fellah, is het hiermee eens en vertelt:

“Als we dan gaan spelen, en we spelen gemixt, toen zei een jongen: ga op doel, ga op doel. Laat me nou een beetje spelen, zei ik; want ik ga niet een half uur op doel staan, want dat is ook heel saai. En dan zegt ie dat hij het beter kan dan mij en dan gaat hij niet op doel. Soms

mag ik dan wel even spelen, dan zegt hij, je mag nu even spelen, maar je mag daarna weer op doel. Dat is bij meiden ook zo maar dan wisselen we eerlijk af, als er een keer gescoord is bijvoorbeeld.”

Volgens de meisjes bepalen de jongens vaak wat er gebeurt tijdens sport- en beweegactiviteiten en de regels bepalen. Hieruit valt op te maken dat dominante genderdiscoursen door jongens in stand worden gehouden en gereproduceerd. Volgens Seippel (2006) worden sporten die gericht zijn op de traditionele competitiegeest gedomineerd door mannen. Vrouwen worden door de samenleving gezien als minder competent en minder sterk (Azzarito en Solmon, 2006). Dit komt ook duidelijk naar voren uit de uitspraken van Fella en Janne, waar zij door de jongens als minder goed worden geacht, enkel omdat ze een meisje zijn. Cooky (2009) stelt dat ondanks de groei van het aantal vrouwen binnen de sport de afgelopen jaren, de sport nog steeds wordt geconstrueerd voor en door mannen. Zij stelt dat het naast aandacht voor inclusie van vrouwen binnen de sport het ook belangrijk is om te kijken naar de manier waarop de vrouwen worden geïncorporeerd. Vooroordelen hebben invloed op de meisjes en tijdens het sport moeten de meisjes voldoen aan het prestatieniveau van de jongens en worden uitgesloten wanneer ze hier niet aan voldoen.

Ook in het onderzoek van Garret (2004) geven meisjes aan dat jongens vrijwel altijd de controle hebben binnen sportactiviteiten en jongens over het algemeen worden gezien als sportiever dan meisjes. De meisjes in het onderzoek van Garret (2004) stellen dat de sportactiviteiten waaraan zij deelnemen veelal gericht zijn op competitie, wat een druk om te presteren met zich mee brengt. Aanvullend daaraan zijn er tijdens de activiteiten weinig tot geen mogelijkheden om de nodige vaardigheden te leren om de sport beter onder de knie te krijgen. Wanneer de meisjes niet de nodige vaardigheden leren, heeft dit weer invloed op hun self-efficacy, wat deels de mate van sportparticipatie bepaald. Ook de meisjes uit dit onderzoek geven aan vaak minder goed te zijn in sport dan de jongens. Het lijkt erop dat jongens weten dat de kritiek invloed heeft op de sportdeelname van meisjes en hier gebruik van maken om meisjes uit te sluiten binnen de sport. Lea zegt:

“Juist als de jongens denken dat de sport alleen maar voor jongens is, gaan de jongens expres veel kritiek geven op de meisjes zodat ze juist niet meer mee gaan doen.”

Bovenstaande voorbeelden van in- en uitsluiting kunnen worden geanalyseerd met het door Puwar (2004) genoemde concept van ‘*space invaders*’. Volgens Puwar (2004) geldt er binnen elke ruimte een zogenoemde somatische norm. Wanneer je voldoet aan deze norm wordt je door de omgeving onbewust opgenomen en geaccepteerd. Wanneer iemand echter de ruimte betreedt die afwijkt van deze norm, wordt deze persoon gezien als anders en leidt dit tot desoriëntatie. Uitsluiting kan hiervan een gevolg zijn. Binnen de meeste sportactiviteiten heerst er een masculiene norm wat inhoudt dat de deelnemers jongens zijn en een bepaalde mate van sportiviteit bezitten. Meisjes zijn met hun vaak feminiene identiteit afwijkend en worden, doordat zij zich niet altijd kunnen of willen confirmeren aan de normatieve mannelijkheid, gezien als anders en afwijkend.

Het feit dat meisjes afwijken van de norm wordt door Chalabaev et al. (2013) verklaard door de stereotypen die binnen de sport aanwezig zijn. Hij stelt dat stereotypen op het gebied van gender, waarin wordt gesteld dat meisjes minder goed presteren tijdens sport dan jongens, daadwerkelijk invloed heeft op de prestatie van meisjes. Binnen het onderzoek van Chalabaev werd de vrouwen verteld dat vrouwen minder goed presteerden dan mannen in een bepaalde sport. Vervolgens

bleken ze dit tijdens de test ook slechter te doen dan wanneer dit niet verteld werd. Dit minder goed presteren heeft vervolgens weer meer kritiek tot gevolg. Het activeren van negatieve stereotypen over vrouwen heeft daarentegen een motiverend effect op mannen waar hun zelfvertrouwen, motivatie en prestaties door verbeteren. Walton & Cohen (2003 in: Chalabaev et al., 2013, p. 140) noemen dit ook wel de *'stereotype lift'*. Stereotypen leiden tot verschillen in prestaties tussen mannen en vrouwen; door kritiek en het gevoel af te wijken van de status quo nemen de prestaties van de vrouwen af, maar zorgt bij de mannen juist voor een verbetering in de prestaties. Dit kan een verklaring zijn voor de verschillen in competenties tussen meisjes en jongens en een van de redenen waarom sommige meisjes liever niet met jongens sporten.

Ik ben een meisje, dus ik moet mij ook zo gedragen

Aanpassing van gedrag van de meisjes kan volgens enkele meisjes een gevolg van zijn van de kritiek en de benadrukte verschillen tijdens sportactiviteiten. Ze voelen zich alsof ze er niet bij horen of hebben het idee dat ze niet worden geaccepteerd. In een van de gesprekken kwam het volgende naar voren:

“Dan denken we altijd dat er bijvoorbeeld kritiek op ons wordt gegeven en dan denken we van nou, laten we de bal maar niet vangen, want we kunnen nooit een punt maken, de meisjes kunnen nooit een punt maken.”

Ilse geeft heel duidelijk aan dat ze een sterke druk voelt zich op een bepaalde manier te gedragen omdat ze een meisje is. Doordat ze vroeger gepest werd en graag bij de groep wilde horen, ging ze zich wat stoerder gedragen waardoor ze, volgens haarzelf, net een jongen leek. Ilse geeft aan dat dat ze dit helemaal niet wilde, omdat ze een meisje is. Ilse antwoorde op de vraag waarom ze dit niet wilde als volgt: *“Nou, ik ben een meisje, en je maakt jezelf niet, dus als ik een meisje ben moet ik me ook zo gedragen.”* De wil om geaccepteerd te worden in een groep heeft hier een groot aandeel in. Meisjes gedragen zich op een bepaalde manier, vaak naar de rollen die zij opgelegd krijgen voorkomend uit heersende discourses. Ilse legt uit:

“Mensen accepteren niet hoe je zelf bent. Je moet zoals hun zijn, anders denken ze ga weg ofzo dus daarom is het wel belangrijk wat mensen van jou denken, voor sommige dan.”

Hierin is duidelijk te zien dat Ilse zich anders gedraagt omdat ze het idee heeft ze dit moet doen om geaccepteerd te worden in haar omgeving. De kritiek vanuit de omgeving disciplineert de meisjes zo dat ze zich op een bepaalde manier gaan gedragen, maar ook zelfdisciplineren heeft invloed op het handelen van Ilse. Ze legt zichzelf bepaalde gedragingen op, voorkomende uit het idee hoe ze zich zou moeten gedragen. De door Chalabaev et al. (2013) genoemde stereotypen worden hier duidelijk door Ilse gereproduceerd. De angst om negatief beoordeeld te worden door de omgeving heeft invloed op de manier waarop Ilse zich gedraagt. Constant het gevoel bekeken te worden, zoals Foucault ook benoemd in de theorie over het panopticum, heeft hier invloed op het gedrag van Ilse. Zij past haar gedrag aan, omdat ze het idee heeft dat ze bekeken wordt en zich moet confirmeren aan een bepaalde norm, terwijl ze niet zeker is dat dit echt zo is.

Ondanks dat meisjes zich dan wel bewust, dan wel onbewust, confirmeren aan de norm, vinden de meisjes niet dat zij zich naar deze norm horen te gedragen. De meeste meisjes vinden dat iedereen gelijk is en dat er geen verschillen zouden moeten zijn. Toch zien ze ook in dat dit in de praktijk niet altijd tot uiting komt. Op de vraag waarom meisjes niet vinden dat ze zich anders horen te

gedragen, maar dit toch doen, wordt door een van de meisjes geantwoord dat ze niet willen worden buitengesloten. De mindere acceptatie en angst om buitengesloten te worden, welke meisjes soms hebben bij het sporten met jongens, is een van de redenen voor sommige meisjes om liever alleen met meisjes te sporten.

De door Cockburn en Clarke (2002) genoemde problematiek van de dubbele identiteit is in bovenstaande voorbeelden duidelijk zichtbaar. Aan de ene kant willen de meisjes graag sporten en willen zij gelijk behandeld worden. Ze moeten zich echter in de gemengde sport wel toeleggen aan de mannelijke identiteit. Tegelijkertijd zijn zij zich ervan bewust dat de norm en verwachting voor meisjes anders is en mensen in hun omgeving van hen verwachten dat ze zich op een meer vrouwelijke manier gedragen. Wanneer alleen met meisjes wordt gesport hoeven de meisjes niet te voldoen aan de hegemonische mannelijke norm en kunnen zich meer vrouwelijk gedragen. Doordat ze geen problemen krijgen met hun identiteitsvorming, is sporten met alleen meisjes voor sommigen prettiger dan gemengd sporten.

Het hoort gewoon bij onze cultuur

Het is echter niet voor alle meisjes een eigen keuze om wel of niet met jongens te sporten. Sporten met jongens is niet in elke cultuur toegestaan. Namira stelt dat ze best mee zou willen doen met een sport waaraan voornamelijk jongens deelnemen, maar dat haar moeder dit niet goed vindt. Op de vraag waarom ze dit niet goed vindt antwoordt zij:

“Dat is gewoon bij onze cultuur, ze zijn gewoon bang dat er wat gaat gebeuren, met mij alleen als enige meisje, met al die jongens.”

May reageert hier gelijk op. Ze zegt dat dit bij haar ook zo is. Er moeten altijd wel een paar meisjes zijn. Toch vindt haar vader niet dat ze helemaal niet met jongens mag sporten. Hij vindt het volgens haar belangrijk dat ze leert zich te verdedigen tegenover jongens maar dit wel samen met andere meisjes moet leren. Productie en reproductie van gender discoursen zijn cultuurafhankelijk en daarmee dus in elke cultuur verschillend. In de ene cultuur is de rol die een meisje krijgt toegekend anders dan in andere culturen. Zo is het in veel Islamitische samenlevingen volgens Dagkas, Benn en Jawad (2011) zo dat de vrouw een rol heeft als moeder en vrouw en sport hen afleid van religieuze en familiale verplichtingen. Deze kijk heeft ook nu nog invloed op het leven van moslimmeisjes en op de keuzes die zij maken.

Ontwikkeld door de eeuwen heen

Een aantal meisjes beargumenteren waarom sommige mensen vinden dat meisjes minder goed kunnen sporten dan jongens. Romy zegt dat het komt doordat men vroeger vond dat vrouwen in de keuken horen en ze daarom denken: *“ze zijn zwak en blijven ook voor altijd zwak.”* Anissa geeft dit ook als reden waarom het beeld bestaat dat jongens beter zijn dan meisjes:

“Nou het is eigenlijk een beetje ontwikkeld door de eeuwen heen, want vroeger was het bijna hetzelfde want dan mochten vrouwen ook niet meedoen aan sporten en mochten ze ook niet zo veel dingen doen.”

Wel is er volgens de meisjes in de loop van tijd iets veranderd. De meisjes stelden dat sinds het succes van Aletta Jacobs er veel is veranderd, maar dat toch nog niet iedereen gelijk is. Roper (2013) besprak dit ook al eerder en gaf de historie van genderverschillen en discoursen als een van

de redenen van ongelijkheid binnen de sport zoals ze hedendaags nog zichtbaar zijn. Een aantal meisjes geeft aan te merken ze soms nog dat ze niet alles kunnen of mogen doen. Simone, een fanatieke turnster, benadrukt de verschillen in de turnwereld. Ze zegt dat de jongens ringzwaaien, rekstok doen en bokspringen, en dat de meisjes dit niet doen. Ze vind dit aan de ene kant logisch maar aan de andere kant denkt ze ook bij zichzelf: *“Laat het ze proberen want het kan hun ook gewoon lukken”*. Ze zijn zich bewust van de ideeën over gender en de achterstelling van vrouwen, in het algemeen en binnen de sport. Tegelijkertijd wordt het discours dat jongens beter zouden kunnen sporten dan meisjes wordt door sommige meisjes zelf bevestigd.

Zoals hierboven te zien wordt het genderdiscourse door Simone bekritiseerd. Het is echter niet makkelijk voor de meisjes om de discoursen aan te vechten en anderen te overtuigen. Wanneer het gesprek bij een van de focusgroepen gaat over voetballen komt er een discussie op gang waarin de meeste meiden het eens zijn met het idee dat meisjes niet kunnen voetballen. Yael is het hier niet mee eens en zegt: *“als je naar meisjes kijkt, ze trappen ook best hard hoor.”* Het idee dat meisjes niet kunnen voetballen wordt hier door Yael aangevochten. Haar standpunt houdt alleen geen stand in het gesprek doordat de rest meisjes het heersende discourse over voetballende meisjes reproduceren. *“Ja, maar ze trappen gewoon heel erg als een mongool”* en *“Ja, ze trappen scheef”*, zijn de reacties van Marit en Amber. *“Meisjes kunnen geen goals maken”* reageert Ryane daar weer op. Wat hier gebeurt, is de reproductie van het discours welke ook in het filmpje van Always (2015) terug komt. Er is een beeld over een bepaald fenomeen welke onbewust door mensen wordt overgenomen, in dit geval dat meisjes niet kunnen voetballen. Het feit dat meisjes minder vaak voetballen, minder de kans krijgen om mee te doen of het feit dat als ze het zouden proberen ze het ook zouden kunnen, wordt niet benoemd door de meisjes. Het is gewoon zo, zo kan geconcludeerd worden uit bovenstaand gesprek. Deze ideeën zijn een gevolg van de al eerder genoemde *‘régimes of truth’*, waarin dominante ideeën als normaal worden gezien en voor waar worden aangenomen. Het dominante idee is dat meisjes minder goed kunnen voetballen dan jongens en dit idee wordt hier wel bevestigd, maar de meerderheid stelt dat het nu eenmaal is hoe het is.

Toch zijn Yael en Simone niet de enigen die discoursen bevragen of bekritisieren. Ook anderen bevragen, bekritisieren of verzetten zich tegen heersende discoursen op het gebied van gender. De meisjes kregen tijdens de focusgroepen een stapel kaartjes waar verschillende positieve en negatieve associaties met sport opstonden. Een van de kaartjes was: ‘sport is voor jongens’. Sophia becommentarieerde dit kaartje als volgt:

“Een van deze kaartjes is echt beledigend voor meisjes. Sommige jongens en ook zelfs meiden zeggen dat sport voor jongens is, meiden horen dat niet te doen. Dan zeggen ze; meisjes zijn te zwak, zij kunnen geen sport doen.”

Sophia benadrukte vervolgens dat meisjes net zo goed kunnen sporten en net zo sterk kunnen zijn als jongens. Ook Elina benoemt dit tijdens de focusgroep op haar school. Ze zegt: *“Dit kaartje slaat nergens op!”* Ze vertelt dat jongens denken dat ze beter kunnen sporten dan meisjes. Sommige mensen zeggen dat voetbal alleen bedoeld is voor jongens, stelt Elina maar zij is het hier niet mee eens; *“Ik vind dat sport voor iedereen is, dus ga niet onderscheiden.”* Ook zijn er meisjes die helemaal niet bezig zijn met de verschillen op het gebied van gender en doen waar ze plezier in hebben:

“Het gebeurt soms wel dat ik naar een naschoolse activiteit wil en dan zeggen ze; ja, bij die sport zijn waarschijnlijk alleen maar jongens maar dat maakt mij niet uit want ik doe het gewoon voor mijn plezier.”

Het zijn wel voornamelijk de sportende meisjes die het discours bekritisieren of geen probleem hebben met het sporten met jongens. De meisjes die niet sporten benadrukken of reproduceren de discourses over het algemeen vaker.

5.3 Uiterlijk- & gezondheidsdiscourses.

Discourses over gender, lichaam en het uiterlijk blijken nauw verbonden te zijn. Het vrouwelijk lichaam wordt door de samenleving gezien als *“less confident, less skilled, powerless, slim and small”* (Azzarito en Solmon, 2006, p. 202). Er zijn bepaalde idealen van het vrouwelijk lichaam en een duidelijke norm is gesteld. Voordat de dataverzameling begon, was ik onzeker of het uiterlijk en het lichaamsbeeld op deze jonge leeftijd al invloed zou hebben op het handelen van de kinderen. Wanneer dit wel het geval zou zijn, was het onzeker of meisjes dit onder woorden zouden kunnen brengen. Het bleek dat meisjes zich hier zeker van bewust zijn en dat het uiterlijk en het lichaamsbeeld van de meisjes in verschillende gevallen invloed heeft op het handelen op het gebied van sport. In onderstaande paragrafen wordt uiteengezet waar meisjes tijdens het sporten tegenaan lopen en hoe dit invloed heeft.

Iedereen was anders dan mij, dun enzo, daar voelde ik mij niet comfortabel bij

Het belang van dun zijn en het voldoen aan de norm is bij sommige kinderen tussen de 10-12 jaar al aanwezig en veel meisjes kunnen dit al goed benoemen. Zoals eerder gezegd, functioneren discourses zo dat zij het lichaam normaliseren. Zo zijn er bepaalde discourses te onderscheiden waarbinnen een beeld wordt geschetst over ideale lichamen van mannen en vrouwen. Idealen van het vrouwelijk lichaam gaan bijvoorbeeld gepaard met slank zijn (Azzarito, 2009). Met uitzonderingen daar gelaten is een opvallende constatering uit dit onderzoek dat bijna alle meisjes in mindere of meerdere mate zich toch proberen aan te passen aan de norm, zich wel eens onprettig voelen in hun lichaam of een beeld hebben hoe hun lichaam er idealiter uit zou zien. Ilse praatte erg uitgebreid over haar overgewicht en welke gevolgen dit heeft op haar leven en haar sportgedrag. Zij zegt dat uiterlijk niet belangrijk is voor haar, maar wel of ze dik of dun is. Door haar obesitas vind zij het ontzettend moeilijk om in een groep te sporten en sport hierom liever thuis. Ze zegt:

“Nou, dan voel ik me prettiger dan met andere kinderen omdat ik dan alleen ben en dan kan ik gewoon echt gaan sporten en bewegen want met andere kinderen durf ik dat niet echt.”

Het gevoel constant gekeken te worden, net als gesteld bij Foucault's panopticum, heeft hier invloed op het handelen van Ilse. Ilse vindt dat ze niet voldoet aan de heersende norm betreffende het lichaam. Door de afwijking van deze norm voelt zij zich bekeken en vermijdt ruimtes waar zij niet valt binnen de norm, in dit geval sport- en beweegactiviteiten. Grogan (2006) stelt dat het lichaamsbeeld dat iemand heeft kan bijdragen aan de waarschijnlijkheid dat diegene gaat sporten. Een positief zelfbeeld draagt bij aan de sportparticipatie, een negatief zelfbeeld kan een terughoudende werking kan hebben. Een van de redenen voor deze terughoudende werking op sportparticipatie is dat het lichaam, waar meisjes al onzeker over zijn, getoond moet worden in vaak strakke en onthullende kleding. Deze schaamte voor het lichaam komt vaker terug in de gesprekken met de meisjes. Jana

vertelt dat ze vooral met zwemmen wel eens het gevoel heeft dat haar lichaam afwijkt van de norm en daardoor het idee heeft dat ze er niet bij hoort. Jana vertelt:

“Ik kijk naar mensen en dan kijk ik van, zijn ze heel erg dun? En dan probeer ik even in het water te blijven.”

Ook Ilse is hier veel mee bezig:

“Nou ik vind, ik kijk meestal, als ik al zie, maar als ik zie dat ze dun zijn dan ja dan, ik weet niet waarom maar dan wordt ik een beetje depressief van, kijk mij en kijk hem, of haar.”

Tijdens de gymles zijn meisjes bezig met hoe ze eruit zien. Latonya vertelt:

“Vandaag was het zo beschamend, we gingen een warming-up doen met de meester, en de meester stond daar, (...) en wij hebben, zou ik het zo maar zeggen, bewegende en ronde rondingen, voor en achter, en wij stonden zeg maar voor de meester, en dan moesten we steeds springen en bukken, want als we gaan springen gaat dit helemaal zo. En als we dan naar voren gaan zie je echt dit uitsteken, en dat is echt heel beschamend.”

Deze ongemakkelijkheid is volgens een aantal meisjes sterker in het bijzijn van jongens. Ilse vertelt dat ze het gevoel heeft dat jongens meer naar het uiterlijk van meisjes kijken en hierdoor durft ze geen strakke kleding te dragen. Dat invloed van gender en het lichaam samengaan en kunnen leiden tot veranderend sportgedrag is te zien wanneer de meisjes praten over gemengd sporten, bijvoorbeeld bij de gymles of tijdens naschoolse sportactiviteiten. Sommige meisjes schamen zich wanneer ze met jongens sporten en sporten daarom liever met alleen meisjes:

“Als we iets moeten doen bij gym, en ik wil het liever niet doen of ik schaam me ervoor om het doen als de jongens erbij zijn. Ik durf het alleen te doen als de meisjes er zijn, want die begrijpen het dan.”

Alisha geeft zelfs aan te zijn gestopt met kickboksen omdat ze zich schaamde in het bijzijn van jongens. In eerste instantie was ze op kickboksen gegaan om haar vriendinnen te zien. Ze stelt dat ze er af is gegaan omdat ze zich niet op haar gemak voelde bij de jongens. Alisha zegt:

“Er waren heel veel jongens, achter ook. We moesten dan steeds bukken, zij stonden achter en ik voelde me niet op mijn gemak en toen ben ik er ook vanaf gegaan.”

De gevoelens die de meisjes hebben, worden door Slater en Tiggeman (2011) en Calogero (2004) verklaard door de zogenoemde ‘male gaze’. Lichamen worden gedisciplineerd door de invloed van de ‘the panoptic gaze’. Waar het bij de panoptic gaze gaat om verandering van handelen door de zichtbaarheid van het lichaam, gaat het bij de male gaze om de zichtbaarheid van het lichaam in de aanwezigheid van jongens of mannen. Vrouwen en meisjes rapporteren een significant hogere mate van lichaamsschaamte en angst wanneer zij in aanwezigheid van jongens en mannen zijn dan wanneer er enkel meisjes en vrouwen in de ruimte zijn (Calogero, 2004, p.19).

Ik moet wel afvallen en dan doe ik zelf dingen zodat het me lukt

Sporten meisjes om een beter lichaam te krijgen met als doel meer te voldoen aan de in de samenleving gestelde norm? Uit de gesprekken blijkt dat veel meisjes dun zijn als normaal zien, en dik zijn als afwijkend wordt gezien. Dit maakt dat sommige meisjes onzeker worden over zichzelf en gaan proberen om er net zo uit te zien als andere leeftijdsgenootjes die volgens hun een ideaal lichaam hebben. Een aantal meisjes geven aan dat ze druk voelen om af te vallen, van zichzelf of mensen in hun omgeving. Charifa vertelt dat ze vaak in haar omgeving hoort dat het niet goed is om dik te zijn en dat het niet gezond is. Nasma reageert hierop en zegt dat ze zichzelf dik vindt en daarom bezig is om vaker te gaan sporten. Dit idee dat ze dik is, komt volgens haar omdat iemand ooit tegen haar heeft gezegd dat ze dit is. Dit maakte haar onzeker en ging er meer op letten; *“en toen dacht ik, ja dat is eigenlijk wel waar”*. Ook Ramona twijfelt over haar lichaam en vindt zichzelf te dik. Ze vertelt:

“Soms vind ik ja, dan moet ik vaak twijfelen over mezelf want ja ik vind mezelf af en toe een beetje te lang en te dik voor mijn leeftijd en dan heb ik zo van, ik moet wel afvallen en dan doe ik zelf dingen zodat het me lukt. Dan zie ik bijvoorbeeld anderen die dezelfde leeftijd hebben maar dan dunner zijn ofzo (...), dan zie ik mezelf naast hun en dan voel ik me dik.”

Hoe meisjes hun zelfbeeld construeren komt deels voort uit interactie, zowel verbaal als non-verbaal (Rice, 2007, p. 159). Het zelfbeeld van Nasma is veranderd nadat tegen haar is gezegd dat ze dik is. Ook anderen meisjes bevestigen dat ze onzekerder zijn geworden nadat ze opmerkingen kregen van anderen. De invloed van het niet voldoen aan de norm en de onzekerheid die hieruit voortkomt is niet bij alle meisjes even groot, maar de invloed op het dagelijks leven van Ilse is erg groot. Ilse zegt:

“Ik zit nooit goed in m’n vel, echt nooit en ja ik voel me gewoon nooit goed, en ik weet niet of ik me ooit wel goed heb gevoeld, want toen ik klein was, was ik wel dun maar het is veranderd dus ja.”

Net als Jana, Latonya, Nasma en Ramona voelt Ilse zich bekeken en anders dan de rest. Door deze druk disciplineren mensen zichzelf om een bepaald lichaam te bereiken (Azzarito, 2009). Vrouwen geven zichzelf de schuld van het niet voldoen aan de norm, in plaats van de norm te bevragen. Het gevoel hebben niet te voldoen aan de norm kan sociale isolatie tot gevolg hebben (Merkula & Pringle, 2006). Dit was binnen dit onderzoek vooral te zien bij Ilse, maar ook andere meisjes geven aan niet te gaan sporten door de onzekerheid over hun lichaam.

Zij kan kapot langzaam rennen

Dat sport gekoppeld wordt met een ‘goed’ en slank lichaam blijkt uit de allereerste opmerking die Mirte maakte in haar focusgroep. Alle meisjes werden gevraagd naar hun hobby waarna ze zei dat ze het leuk vond om sportieve dingen na te doen die op tv waren. Vooral de activiteiten waar je *“gewoon slank van blijft”* doet ze graag. Ze doet dit omdat ze liever niet dik wil worden, omdat dit volgens haar misschien wel niet mooi is. Wanneer mensen dik zijn, zijn ze minder goed in sport, zo stellen de meisjes. Dit is een van de vooroordelen waarmee meisjes die niet voldoen aan de norm van het slanke lichaam te maken hebben. Ezra vertelt dat zij nieuw kwam in een voetbalteam en wat dikker was dan de rest. Het team, maar ook zichzelf, ging er vanuit dat zij minder snel kon rennen dan de andere meisjes. Ezra vertelt:

“En toen zeiden ze achter mijn rug om van ja, zij kan het echt niet, ze kan kapot langzaam rennen en toen zei een meisje tegen wie het is gezegd het weer tegen mij en toen was ik best teleurgesteld.”

Pas tijdens de wedstrijd, wanneer Ezra liet zien dat ze net zo snel, of misschien wel sneller kon lopen dan de andere meisjes zei iedereen dat ze eigenlijk ook heel goed was. Volgens Ezra waren ze lopen dan de andere meisjes, zei iedereen dat ze eigenlijk ook wel heel goed was. Volgens Ezra waren de anderen verrast van haar kunnen en hadden dit niet verwacht. Puwar (2004) bespreekt dit fenomeen in haar boek en hangt dit op aan twee verschillende theorieën. Lichamen die afwijken van de norm, worden gezien als meer kinderlijk en incompetent. ‘*Infantilisation*’ noemt Puwar (2004) dit. Van lichamen die niet voldoen aan de norm wordt verondersteld dat zij minder competent zijn. Door de groep waarin deze mensen zich bevinden worden bewust, dan wel onbewust aannames gedaan over het kunnen van de persoon. Mensen die afwijken van de norm zijn extra zichtbaar en moeten vervolgens extra hard hun best doen om te laten zien dat ze iets wel goed kunnen. Dit wordt door Puwar (2004) ook wel ‘super-surveillance’ genoemd. Dit is ook te zien in het voorbeeld van Ezra, waar werd verwacht dat zij niet goed kon rennen omdat zij wat dikker was. Doordat meisjes die afwijken van de norm meer bekeken worden, beter hun best moeten doen en niet altijd geaccepteerd worden, kunnen zij last krijgen van twijfel en onzekerheid. Puwar (2004) noemt dit de ‘*burden of doubt*’ en de twijfel van meisjes in groepen waar ze afwijken van de norm is in verschillende bovenstaande voorbeelden al te zien.

Het voldoen aan de norm brengt daarentegen juist zelfverzekerdheid met zich mee. De meisjes geven aan dat naast het feit dat sportactiviteiten kunnen zorgen voor onzekerheid, sport ook juist kan bijdragen aan meer zelfvertrouwen en acceptatie van het lichaam. Zo werd een van de meisjes gepest omdat ze wat dikker was dan de rest. Ze is daarom gaan sporten en vindt het fijn actief bezig te zijn, omdat dit het vet in haar lichaam verbrandt en dit volgens haar gezond is. Het effect van discourses is dus dat ze onzekerheid meebrengen wanneer niet aan de norm wordt voldaan, maar tegelijkertijd zelfverzekerdheid en herkenning meebrengen als er wel aan de norm wordt gedaan. Ook wordt door een aantal meisjes genoemd dat ze op een vechtsport zitten om te leren zichzelf te verdedigen en meer zelfvertrouwen op te bouwen.

Ik ben toch al dun genoeg

Het discourse betreffende het lichaam heeft niet enkel invloed op mensen die zichzelf te dik voelen. Ook te dun zijn wordt door de meisjes genoemd als afwijkend van de norm en heeft ook dit invloed op hun sportgedrag. Het stuurt de keuzes van de meisjes met betrekking tot sport. Tijdens de gesprekken komt dit duidelijk naar voren. Merel zegt: *“Ik denk altijd wat heb je aan sport (...), ik ben toch al dun genoeg dus afvallen lijkt me niet handig.”* Ook Feline zegt dat ze twijfelt of ze wel wil gaan sporten: *“Mijn vader zegt ook tegen mij, waarom ga je niet op een sport? (...) Maar nu twijfel ik of ik zal gaan of niet, ik ben ook al zo dun.”* Ook hoeft een van de meisjes niet te sporten van haar moeder omdat ze vindt dat zij te dun is.

Maar waar komen deze ideeën over het ideale lichaam vandaan? Dun zijn en gezond zijn blijken nauw samen te hangen en ideeën over het lichaam komen onder andere voort uit discourses op het gebied van gezondheid. Dik zijn hoort niet, want het is niet gezond. Dit discourse wordt gereproduceerd door Simone, de fanatieke turnster, na de vraag of sport bij gezondheid hoort. Ze stelt dat wanneer je niet sport je uit conditie kan raken en dat je dan misschien wel dikker kan worden en vervolgens ongezond wordt omdat je niet genoeg beweegt. Zoals Rich en Evans (2005)

stellen, proberen verschillende partijen mensen te informeren over gezond leven en daarmee onzekerheid weg te nemen over lichaam en gezondheid. Aan de andere kant heeft de focus op gezondheid en gewicht, zo stellen Rich en Evans (2005, p.342), een slechte relatie tussen mensen en hun lichaam tot gevolg. Dit blijkt ook uit het gesprek met Ramona, die eerder aangaf dat ze vaak twijfelt over zichzelf en haar lichaam. Zij stelt dat ze vaak twijfels heeft over wat ze op een dag wel of niet kan of zal eten. Meisjes die zichzelf niet bij de norm voelen passen, benoemen vaker het feit dat ze onzeker zijn, twijfelen aan zichzelf en zich schamen voor hun lichaam dan meisjes die tevreden zijn met hun lichaam en zichzelf niet dik of afwijkend vinden. Een aantal meisjes geeft aan echt niet dik te willen worden, en sporten zodat ze dit niet worden. De door Sykes en McPhail (2008) genoemde fobie voor vet is dan ook zichtbaar bij sommige meisjes.

5.4 Inrichting sportaanbod voor meisjes

In bovenstaande paragrafen zijn verschillende punten uiteengezet waar meisjes tijdens het sporten tegenaanlopen en welke invloed heersende discoursen hebben op het handelen van meisjes binnen de sport. Exclusie, twijfel over het lichaam en schaamte zijn een aantal gevolgen van de heersende discoursen binnen de sport.

“The political lion skin has a large mane and belonged to a male lion; it is a costume for men. When women finally win the right to don the lion skin it is exceedingly ill-fitting and therefore unbecoming.” (Pateman, 1989, p.6)

Deze uitspraak, die Carole Pateman schreef om de positie van vrouwen in de politiek aan te geven, is een goede metafoer om te benadrukken hoe het voor sommige meisjes is om te sporten. Het is natuurlijk al lang niet meer zo dat meisjes niet mogen sporten, maar dit betekent niet dat de sport altijd zo is ingericht dat het aansluit bij de wensen, behoeften en ideeën van meisjes. Het feit dat de omgeving zo is ingericht dat het niet past bij de behoeften, wordt door Puwar (2004) ook wel ‘ill-fitting suits’ genoemd. De hegemonische masculiniteit is nog steeds de status quo tijdens veel sport- en beweegactiviteiten, wat maakt dat deze vaak niet passend zijn voor meisjes (Cockburn en Clarke, 2002). Ook de geïnterviewde meisjes lopen tegen verschillende punten aan waar de sport of sportactiviteit zo is ingericht dat ze het eigenlijk niet leuk vinden. Waar bij veel sporten de focus ligt op winnen en competitie blijkt dit voor meisjes helemaal niet zo belangrijk te zijn. Vrijwel alle meisjes geven aan dat sporten bij hun veel meer om het plezier gaat dan om de beste te zijn.

Net als een toets, je wilt altijd weten of je het goed doet of niet.

Uit de gevoerde gesprekken blijkt dat ook de train(st)er een ontzettend grote invloed heeft op de ervaring van de kinderen tijdens de sportactiviteiten. Een strenge trainer, die te erg gericht is op prestatie en winnen, wordt door veel meisjes als onprettig ervaren. Esmée vertelt:

“Mijn trainer is echt streng, maar soms is ie wel lief, maar nu gaat mijn nicht van voetbal en twee andere meisjes ook, door die trainer, dat vind ik niet leuk dat ie heel streng doet, hij probeert ons wat te leren maar wij moeten ook wel plezier hebben in voetbal want zo valt onze team een beetje uit elkaar. “

De trainer legde de lat erg hoog en de meisjes konden niet aan deze verwachting voldoen waardoor ze het gevoel hadden dat ze het niet konden. Iets goed kunnen en niet ‘afgaan voor de groep’ is volgens veel meisjes belangrijk tijdens sport. Een aantal van hen gaf aan te zijn gestopt met naschoolse activiteiten omdat ze het idee hadden iets niet goed (genoeg) deden en nooit complimentjes kregen. Lisa stelde:

“Net als een toets, je wilt altijd weten of je het goed doet of niet. Anders, wanneer je het niet goed doet, wordt je alleen maar nerveus en teleurgesteld (...) en als je weet dat je het goed doet, dan heb je in je hoofd van ga zo door ga zo door.”

Dat iedereen mee mag doen en als gelijk wordt gezien en behandeld is voor meisjes erg belangrijk. Veel meisjes ervaren het feit dat ze als mindere worden gezien als vervelend en voor sommige is dit zelfs een reden te stoppen met sport en sportactiviteiten.

“ Nee gewoon om het plezier en dat ze duidelijk hebben dat meiden ook dingen kunnen doen en dat meisjes ook gelijk zijn.”

Het feit dat wordt gedacht meisjes anders zijn dan jongens heeft invloed op het handelen van de meisjes en ze merken ze niet altijd gelijk worden behandeld, wat volgens hen wel erg belangrijk is.

Niet iedereen hoeft te sporten, als je maar genoeg blijft bewegen

Een van de doelen van de AAGG is om zo veel mogelijk kinderen te laten doorstromen naar structureel sportaanbod. De mate waarin meisjes aan sport doen, wordt afgeleid uit de vragenlijsten die worden afgenomen bij de kinderen. Uit deze enquêtes worden conclusies getrokken over de mate van (in)activiteit van kinderen. De meisjes zijn hier kritisch over en stellen dat het niet betekent dat je inactief bent als je niet bent aangesloten bij structureel beweegaanbod. Ze zeggen dat sommige meisjes nu eenmaal niet van sport houden en niet vast willen zitten aan een bepaalde sport. Fay zegt:

“Sommige mensen houden helemaal niet van sport. Je hoeft niet per se op een sport te zitten of zoiets, je kan ook gewoon buiten spelen met kinderen.”

De discussie in deze focusgroep gaat door over hoeveel iedereen sport. Een aantal meisjes zegt dat ze niet veel sporten omdat ze niet op een sportclub zitten. Fay reageert hier weer op:

“Jullie denken dat jullie niet zoveel sporten, maar als jullie alles bij elkaar optellen dan sporten jullie best veel hoor!”

De vraag die ik hierbij krijg is of er bij programma's als het sportstimuleringsprogramma van de AAGG wel zo star gericht moet zijn op deelname aan structureel sport- en beweegaanbod, of dat dit een discourse op zich is die we reproduceren. Moeten we meisjes die niet van sport houden dwingen deel te nemen, ook al zijn ze gezond en bewegen ze, op een andere manier dan via structurele sport, genoeg? Dit is een vraag welke wellicht de moeite waard is om in acht te nemen bij evalueren van bepaalde programma's of doelen.

6. Conclusie

Binnen dit onderzoek is de betekenisgeving van meisjes tussen de 10-12 jaar onderzocht, gekoppeld aan de heersende discoursen op het gebied van gender, het uiterlijk en gezondheid. Dit met het doel om inzicht te krijgen in de invloed van deze concepten op het sportgedrag van de meisjes. Door middel van negen focusgroepen en vier diepte-interviews ben ik met 60 meisjes in gesprek gegaan over bovenstaand vraagstuk om zo antwoord te kunnen geven op de hoofdvraag van dit onderzoek: 'Hoe verhouden de betekenissen die meisjes tussen de 10-12 jaar geven aan sport- en bewegen zich tot de heersende discoursen op het gebied van gender, het uiterlijk en gezondheid?'

"Omdat jongens jongens zijn en meisjes meisjes", zo luidt de titel van dit onderzoek. Genderdiscoursen hebben duidelijk invloed op de sportervaring en het handelen van meisjes binnen de sport. Meisjes reproduceren bestaande genderdiscoursen waarbinnen wordt gesteld dat jongens actiever, fanatieker, sterker en beter zijn in sport en dat meisjes rustiger, voorzichtiger en minder goed in sport zijn. *"Ik ben een meisje, dus ik moet mij ook zo gedragen"* stelt een van de meisjes in dit onderzoek. Meisjes confirmeren zich bewust, dan wel onbewust aan de heersende gendernormen binnen de sport. Deelnemen aan sport kan hierdoor het probleem van een dubbele identiteit meebrengen voor de meisjes. Aan de ene kant wordt van hen verwacht zich te gedragen zoals de norm voorschrijft hoe een meisje zich hoort te gedragen. Aan de andere kant nemen ze bij deelname aan sport een meer masculiene identiteit aan. Wanneer een meisje zich binnen sport meer naar de feminiene norm gedraagt, maar ook wanneer ze zich wel meer identificeren met de masculiene norm, kan dit leiden tot kritiek en pesterijen (Cockburn en Clark, 2002, p. 661-662).

Door de heersende masculiene invulling van veel sport- en beweegactiviteiten voelen meisjes zich niet altijd op hun gemak. Uit dit onderzoek blijkt dat jongens vaak de overhand hebben tijdens sport- en beweegactiviteiten. Uit onderzoek van Wright (2006) blijkt dat verschillen binnen sportieve competenties tussen mannen en vrouwen vaak voetstoots voor waar worden aangenomen. De zogenoemde *'régimes of truth'* beïnvloeden ook de meisjes uit dit onderzoek, waar ze stellen dat ze vaak worden uitgesloten tijdens sport- en beweegactiviteiten omdat ze als niet goed genoeg worden geacht. Ook wanneer meisjes wel worden geïncludeerd, betekent dit niet altijd gelijkwaardige deelname. Voornamelijk bij sporten waar competitie het uitgangspunt is en welke door mannen worden gedomineerd, worden meisjes anders behandeld en gezien als minder competent.

Ook heersende discoursen op het gebied van het uiterlijk, bijvoorbeeld de obesitas- of gezondheidsdiscourse hebben invloed op het sportgedrag van meisjes. Meisjes die aangaven een positief zelfbeeld te hebben, waren positiever over sport en sportten vaker dan meisjes die negatiever waren. De meisjes die negatiever waren over hun zelfbeeld gaven aan zich vaak bekeken te voelen en vergeleken zichzelf met anderen in hun omgeving. Afwijken van de heersende norm, die door veel meisjes geconstrueerd wordt als een slank lichaam, brengt deze onzekerheid met zich mee en leidt bij sommige meisjes tot minder participatie binnen de sport. De theorie van Foucault's panopticum, waarin hij stelt dat uit het gevoel constant bekeken te worden een automatische vorm van macht voortkomt welke vervolgens invloed heeft op handelen van mensen, komt ook in dit onderzoek duidelijk naar voren. Sommige meisjes geven aan liever niet te sporten omdat ze niet willen opvallen of hun, volgens henzelf, afwijkende lichaam willen tonen in strakke sportkleding. Dit gevoel is sterker in het bijzijn van jongens, wat ook wel de invloed van de

'*male gaze*' wordt genoemd. Ook Puwar (2004) toont aan dat meisjes die afwijken van de norm te maken hebben met twijfel over zichzelf, worden gezien als minder competent en moeten harder hun best doen om te bewijzen dat zij iets kunnen dan kinderen die voldoen aan de gestelde norm. De meisjes in dit onderzoek noemen deze gevolgen ook. Zowel het feit dat ze een meisje zijn, als wanneer de meisjes dikker of minder competent zijn dan de rest, brengt kritiek, opmerkingen en pesterijen met zich mee. Voor sommige meisjes is dit zo confronterend dat zij besluiten te stoppen met de activiteit, of zelfs helemaal niet meer beginnen aan sport.

Ook de mate waarin meisjes succeservaringen beleven, heeft invloed op de mate van sportparticipatie. Waar wordt gesteld dat succeservaringen bij jongens voortkomen uit competitie en winst, komen succeservaringen bij meisjes meer voort uit complimenten en het gevoel van competentie. Dit gevoel wordt ook wel self-efficacy genoemd, wat refereert naar de mate van vertrouwen dat een persoon heeft om bepaalde acties uit te voeren. Meisjes vergelijken hun competenties met de competenties van kinderen uit hun directe omgeving, wat vervolgens invloed heeft op de mate van self-efficacy van de meisjes. Wanneer wordt afgeweken van de heersende norm op het gebied van presteren, voelen de meisjes zich anders en bekeken. Dit kijken en bekeken worden komt terug in Foucault's theorie van de '*panoptic gaze*', waar de zichtbaarheid van het lichaam binnen een ruimte, in dit geval het sportende meisje tijdens een sport- en beweegactiviteit, invloed heeft op het sportgedrag van meisjes. Het niet voldoen aan de norm en het gevoel bekeken te worden brengt schaamte met zich mee. Schaamte wordt door verschillende meisjes als reden genoemd om liever niet te sporten bij een bepaalde sportactiviteit of deel te nemen aan sport in het algemeen. Sporten met kinderen met die net zo goed zijn en het ontvangen van complimenten zijn volgens de meisjes belangrijke factoren die bijdragen aan hun plezier tijdens sport.

Afsluitend kwam in de gesprekken naar voren dat het sportaanbod niet altijd past bij de wensen van de meisjes en kan worden gezien als een '*ill-fitting suit*'. Meisjes mogen wel participeren in de sport maar tijdens het sporten zelf bevinden zij zich in een mannelijke cultuur en moeten zich aanpassen om aan de norm te voldoen, wat lang niet altijd gaat. De meisjes geven aan dat wanneer bij de activiteiten minder nadruk ligt op winnen en competitie en deze meer gericht zijn op samen bewegen en plezier, ze eerder zullen deelnemen aan sportactiviteiten. Wel moeten de activiteiten uitdagend en anders zijn dan sporten die ze ook tijdens buitenspelen doen. De invloed van de trainer is erg belangrijk. Een aantal meisjes geeft aan dat ze liever een vrouwelijke trainster hebben, omdat ze een mannelijke trainer als ongemakkelijk ervaren.

7. Reflectie

Een onderwerp kiezen, vraagstelling formuleren, theoretisch kader schrijven, data verzamelen en analyseren en erg vaak terug naar de tekentafel en herschrijven. Een goed onderzoek opzetten gaat niet vanzelf en binnen elke fase moeten er keuzes gemaakt worden zoals: welke concepten ga ik gebruiken? Hoe en waar ga ik mijn respondenten werven? Wat ga ik ze precies vragen en op welke manier? Doordat het opzetten en uitvoeren van een onderzoek altijd gepaard met het maken van keuzes en dit onderzoek gebonden was aan een deadline, zijn er een aantal beperkingen die belangrijk zijn om te noemen.

Als eerste wil ik graag terugkijken op een punt welke door Greig en Taylor (1999) als belangrijk wordt benoemd, namelijk het opbouwen van een vertrouwelijke band met de kinderen. Het is belangrijk voldoende tijd te besteden aan een vertrouwelijke relatie tussen de onderzoeker en de kinderen (Greig en Taylor, 1999). In dit onderzoek is het opbouwen van deze relatie beperkt gebleven tot een korte introductie en voorstelronde aan het begin van de gesprekken. Hier kan in vervolgonderzoek meer tijd aan besteed kunnen worden. Doordat de kinderen mij voor het eerst tijdens de interviews en de focusgroepen zagen, moest ik een deel van het interview besteden aan het opbouwen van de vertrouwelijke relatie. Door de volgende keer de introductie en kennismaking op een eerder moment te doen, kan hier meer tijd aan worden besteed, waardoor de vertrouwensrelatie beter kan worden opgebouwd. Daarnaast kan vervolgens tijdens het interview of focusgroep meer tijd besteed worden aan de inhoudelijke vragen.

De directe selectie van de meisjes is uitgevoerd door de leerkrachten en vakdocenten bewegingsonderwijs van de betreffende scholen. Hierdoor heb ik als onderzoeker geen invloed gehad op de framing van het onderzoek naar de kinderen toe en heeft dit de bereidheid van kinderen om deel te nemen kunnen beïnvloeden. Ook kan het zo zijn dat door deze manier van selecteren de meisjes die niet zo spraakzaam zijn, zich niet hebben opgegeven voor deelname aan de gesprekken.

Om zo veel mogelijk kinderen te kunnen spreken, zijn de interviews en focusgroepen allemaal op de scholen van de meisjes afgenomen. Volgens Greig en Taylor (1999) worden bepaalde omgevingen, zoals bijvoorbeeld scholen, gedomineerd door volwassenen. Op deze plaatsen hebben kinderen vaak minder controle. Zo kan onderzoek in een schoolklas leiden tot druk bij kinderen om de juiste antwoorden te geven, waar onderzoek op een speelplein of sportkantine de kinderen een vrijer gevoel kan geven. Doordat de interviews op scholen zijn afgenomen, is de setting van het onderzoek niet optimaal geweest. Toch heeft dit, naar mijn mening, geen exponentiele invloed gehad op de antwoorden van de meisjes, welke open en eerlijk praatte over hun ervaringen en meningen. Wel kan in vervolgonderzoek meer aandacht worden besteed aan de locatie van de interviews en focusgroepen om de druk om sociaal wenselijke antwoorden te geven nog verder weg te nemen bij de kinderen.

8. Aanbevelingen

Uit mijn onderzoek blijkt dat heersende discourses op het gebied van gender, het uiterlijk en gezondheid invloed hebben op de sportparticipatie van meisjes tussen de 10-12 jaar. Deze invloed is niet altijd zichtbaar en heeft vaak onbewust invloed op het handelen van meisjes met betrekking tot sport. Het is belangrijk in te zien dat er niet één oplossing is voor dit probleem. Discourses worden geproduceerd en gereproduceerd door verschillende mensen en instituties en hebben daarmee invloed op het handelen van mensen, in dit geval meisjes. De keuze voor een bepaalde invulling van sport- en beweegactiviteiten, bijvoorbeeld een sportactiviteit speciaal voor meisjes organiseren, kan leiden tot versterking van discourses. Daarentegen brengt gemengd sporten ook problemen met zich mee. Hieronder heb ik een aantal aanbevelingen gedaan welke bij kunnen dragen aan een sportomgeving waar naast alle jongens, ook alle meisjes zich op hun gemak voelen en plezier hebben in deelname.

8.1 Bewustwording & vervolgonderzoek

Wat duidelijk in de gesprekken naar voren kwam, is dat de verschillen tussen jongens en meisjes in de sport tijdens sport- en beweegactiviteiten bijna nooit worden bevraagd. Naarmate de meisjes langer over de verschillen in gesprek gingen, werd duidelijk dat ze het vaak niet eens waren met de verschillen tussen jongens en meisjes, welke in de sport vaak voor waar worden aangenomen. Omdat deze verschillen onbewust voor waar worden aangenomen, is het belangrijk de heersende discourses binnen de sport met de meisjes te bespreken, bevragen en bekritisieren en verder inzicht te krijgen in de invloed van deze discourses. Groepsgesprekken met meisjes kan aan de ene kant bewustwording creëren en de meisjes de mogelijkheid geven om met andere meisjes over hun ervaringen te praten. Aan de andere kant kunnen, door het in gesprek gaan met de meisjes, sport- en beweegactiviteiten worden doorontwikkeld om zo beter aansluiten bij de wensen en ideeën van de meisjes.

Ook is bewustwording van de invloed van heersende discourses en verschillen tussen jongens en meisjes bij jongens een middel om verschillen weg te nemen tussen jongens en meisjes tijdens sport. De meisjes benoemen vaak dat jongens discourses op het gebied van gender reproduceren en de overhand hebben tijdens sport- en beweegactiviteiten. Dit is echter de visie van de meisjes, wat het interessant maakt om een dergelijk onderzoek te verrichten bij jongens tussen de 10-12 jaar. Welke invloed hebben de genderdiscourses op hen? Reproduceren zij bewust of onbewust discourses op het gebied van gender en hoe denken zij hierover? Dit is belangrijk omdat, wanneer jongens genderdiscourses tijdens gemengde sportactiviteiten blijven reproduceren, het lastig is voor de meisjes hiertegen weerstand te bieden. Beide partijen zijn nodig om veranderingen teweeg te brengen en zowel meisjes als jongens plezier te laten hebben in sport- en beweegactiviteiten.

Als laatste is bewustwording vakdocenten en sporttrainers belangrijk zodat zij op de hoogte zijn van de invloed van heersende discourses op het handelen van de meisjes tijdens sport. Met alle goede bedoelingen geven gymleraren, zoals in Cato's gymles, de meisjes een makkelijkere oefening, maar reproduceren daarmee het discours dat meisjes minder goed kunnen sporten dan jongens. Dit kan vervolgens kritiek en pesten tot gevolg kan hebben. Bewustwording van deze mechanismen is belangrijk om de discourses, welke een negatief gevolg hebben op meisjes, zo min mogelijk te reproduceren en een omgeving te creëren waarin ook meisjes zich sportief kunnen ontplooiën en plezier kunnen hebben.

8.2 Samen sporten

Zoals in dit onderzoek is besproken, wordt apart sporten door sommige meisjes als prettiger ervaren dan het sporten samen met jongens. Het is naar mijn mening echter wel belangrijk dat meisjes gestimuleerd blijven worden om gezamenlijk te sporten. Het is daarbij wel van belang dat het sportaanbod zo wordt ontwikkeld dat jongens en meisjes gemengd kunnen sporten en toch geen last hebben van de in het onderzoek genoemde knelpunten waar meisjes tegenaan lopen tijdens het sporten met jongens. Mijn advies is om meer aandacht te besteden aan het wegnemen van barrières die meisjes ervaren voortkomende uit heersende ideeën, normen en ideologieën op het gebied van gender, het uiterlijk en gezondheid. Het kijken naar redenen waardoor meisjes stoppen of niet starten met een activiteit is daarin van belang. De activiteiten zijn saai, het is te streng, het is te makkelijk, het is veel te moeilijk, je doet helemaal niks. Dit zijn een aantal punten die de meisjes aandragen als reden waarom ze zijn gestopt met de activiteiten. De activiteit sloot niet aan bij de wensen van de meisjes. Belangrijk om in te zien is dat deze wensen en meningen niet te generaliseren zijn en voor elk meisje anders zijn. Het is daarom belangrijk om met de meisjes in gesprek te gaan en vragen als: 'wat verwachten jullie van deze activiteit' en 'wat willen jullie leren' te stellen. Daarnaast is het belangrijk het gesprek aan te blijven gaan met de meisjes gedurende de activiteit. Vraag de meisjes na elke les wat ze leuk vonden en wat beter kon. Zo blijven de meisjes invloed hebben en krijgen ze het gevoel dat het hun activiteit is. Veel meisjes gaven aan in dit onderzoek dat dit erg belangrijk voor hun is, mede omdat ze zich niet altijd gehoord voelen.

8.3 Doel sportaanbod & werving

Veel meisjes geven aan dat de sport zelf niet altijd leidend is in de keuze om zich aan te sluiten bij een sportvereniging of deel te nemen aan een naschoolse sportactiviteit. Veel meisjes geven aan dat het leuk is om je vriendinnen na schooltijd te zien en de gezelligheid hen trekt om deel te nemen. Meisjes geven aan eerder naar een activiteit te gaan als hun vriendinnen het ook doen. Andere meisjes geven echter aan wel graag deel te nemen aan een activiteit waar wat fanatieker wordt gesport en het meer om de sport zelf gaat. Hieruit valt op te maken dat er verschillend aanbod nodig is om zo voor elk meisje passend aanbod te creëren waar zij graag aan deelnemen. De meisjes moeten dus genoeg keuze hebben om een activiteit te kiezen die zij leuk en prettig vinden. De ene activiteit kan dan gericht zijn op gezellig samen bewegen en de ander meer op het leren van een specifieke sport of competitie. Interessant daarbij om te kijken hoe de meisjes kunnen worden geworven voor een activiteit. Verschillende vormen van werven zijn nodig om alle kinderen op een goede manier aan te kunnen spreken. Waar het ene meisje enthousiast wordt van een wervingstekst waarin wordt gericht op sport, competitie en wedstrijden, wordt een ander getrokken door een brief waarop gezelligheid, vriendinnen en bewegen de boventoon voeren.

8.4 Niet altijd hetzelfde doen

Sommige meisjes in dit onderzoek gaven aan dat lid zijn van een sportvereniging of meedoen aan naschoolse activiteiten niet iets voor hen was. Ze gaven aan zich niet te willen binden aan een vereniging of liever niet elke week dezelfde sport beoefenen. Dit betekent echter niet dat zij helemaal niet van bewegen houden. Het is daarom belangrijk te onderzoeken op welke manier deze kinderen kunnen bewegen zonder perse een bepaalde sport te beoefenen. Een mix van beweegactiviteiten gericht op gezellig samen bewegen en sporten kan hiervoor een oplossing zijn. Een alternatief beweegaanbod wordt op een aantal scholen op dit moment al uitgevoerd. De meisjes die ik hierover heb gesproken stelden dat de afwisseling en uitdaging van het proberen van nieuwe sporten ervoor zorgt dat ze elke week met plezier terug gaan naar de activiteit. Te

weinig afwisseling kan ervoor zorgen dat meisjes stoppen met de betreffende sport. De ideeën en wensen van de meisjes meenemen bij het plannen en voorbereiden van de activiteit, zoals hierboven ook al benoemd, geeft de meisjes de kans mee te denken. Dit biedt voor de trainer of leraar handvatten om de activiteit zo in te richten dat de meisjes plezier hebben en hiermee zorgen dat de meisjes de activiteit blijven volgen.

8.5 Dingen doen die je normaal niet kan doen en dat mag best een beetje stoer zijn

Wat uit de gesprekken naar voren kwam, is dat meisjes eerder naar een activiteit zullen gaan als je iets kan doen wat je normaal gesproken niet zo snel doet in je vrije tijd. Veel meisjes voetballen bijvoorbeeld zelf al buiten en komen hierdoor minder snel naar deze naschoolse activiteit. De meisjes geven aan dat wanneer er bijvoorbeeld yoga, kickboksen of trampoline springen op het programma staat, ze zich hiervoor eerder zullen inschrijven. Ook vinden ze het belangrijk dat de activiteiten speciaal voor meisjes niet te meisjesachtig zijn. Het mag best een beetje stoer en uitdagend zijn, als het maar wel gezellig is. Kickboksen wordt hierbij door veel meisjes genoemd als favoriet.

Literatuurlijst

- AAGG (2015). Programmaplan 2015-2018. Gemeente Amsterdam.
- AD (2014) *Sporten zonder jongens*. Geraadpleegd op 15 juni 2016 van: <http://www.ad.nl/ad/nl/32605/Dordrecht/article/detail/3779937/2014/10/31/Sporten-zonder-jongens.dhtml>
- Agar, M., & MacDonald, J. (1995). Focus groups and ethnography. *Human organization*, 54(1), 78-86.
- Allender, S., Cowburn, G., & Foster, C. (2006). Understanding participation in sport and physical activity among children and adults: a review of qualitative studies. *Health education research*, 21(6), 826-835.
- Always (2014, 26 juni) Always #LikeAGirl [videobestand] Geraadpleegd op 22 mei 2016 van:
- <https://www.youtube.com/watch?v=XjJQBjWYDTs>
- Amsterdam, van, N. Knoppers, A., Claringbould, I., & Jongmans, M. (2012). 'It's just the way it is...' or not? How physical education teachers categorise and normalise differences. *Gender and education*, 24(7), 783-798.
- Anderson, D. (2009). Adolescent girls' involvement in disability sport: Implications for identity development. *Journal of Sport & Social Issues*, 33(4), 427-449.
- Aston, M., Price, S., Kirk, S. F. L., & Penney, T. (2012). More than meets the eye. Feminist poststructuralism as a lens towards understanding obesity. *Journal of advanced nursing*, 68(5), 1187-1194.
- Azzarito, L., & Solmon, M. A. (2006). A feminist poststructuralist view on student bodies in physical education: Sites of compliance, resistance, and transformation. *Journal of Teaching in Physical Education*, 25(2), 200-226.
- Azzarito, L. (2009). The panopticon of physical education: Pretty, active and ideally white. *Physical education and sport pedagogy*, 14(1), 19-39.
- Bandura, A. (1977). Self-efficacy: toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological review*, 84(2), 191-215.
- Butler, J. (1988). Performative acts and gender constitution: An essay in phenomenology and feminist theory. *Theatre journal*, 40(4), 519-531.
- Bottenburg, M. V., en Schuyt, K. (1996). De maatschappelijke betekenis van sport. NOC*NSF
- Calhoun, G; Gerteis, J.; Moody, J.; Pfaff, S. & Virk, I. (2012) *Contemporary Sociological Theory*, Oxford: Wiley-Blackwell
- Calogero, R. M. (2004). A test of objectification theory: The effect of the male gaze on appearance concerns in college women. *Psychology of Women Quarterly*, 28(1), 16-21.
- Chalabaev, A., Sarrazin, P., Fontayne, P., Boiché, J., & Clément-Guillot, C. (2013). The influence of sex stereotypes and gender roles on participation and performance in sport and exercise: Review and future directions. *Psychology of Sport and Exercise*, 14(2), 136-144.
- Cockburn, C., & Clarke, G. (2002, December). "Everybody's looking at you!": Girls negotiating the "femininity deficit" they incur in physical education. *Women's Studies International Forum* 25(6), 651-665
- Cooky, C. (2009). "Girls Just Aren't Interested": The Social Construction of Interest in Girls' Sport. *Sociological perspectives*, 52(2), 259-283.
- Daalen, van, C. (2005). Girls' experiences in physical education: Competition, evaluation, & degradation. *The journal of school nursing*, 21(2), 115-121.
- Dagkas, S., Benn, T., & Jawad, H. (2011). Multiple voices: improving participation of Muslim girls in physical education and school sport. *Sport, Education and Society*, 16(2), 223-239.
- Darbyshire, P., MacDougall, C., & Schiller, W. (2005). Multiple methods in qualitative research with children: more insight or just more?. *Qualitative research*, 5(4), 417-436.
- Donaldson, M. (1993). What is hegemonic masculinity? *Theory and society*, 22(5), 643-657.

- Eccles, J. S., & Harold, R. D. (1991). Gender differences in sport involvement: Applying the Eccles' expectancy-value model. *Journal of applied sport psychology*, 3(1), 7-35.
- Edwards, A., & Skinner, J. (2009). *Qualitative research methods in sport management*. Routledge
- Elling, A., & Knoppers, A. (2005). Sport, gender and ethnicity: Practises of symbolic inclusion/exclusion. *Journal of youth and adolescence*, 34(3), 257-268.
- Evans, B (2006) 'I'd Feel Ashamed': Girls' Bodies and Sports Participation, Gender, Place & Culture, 13(5), 547-561.
- Garrett, R. (2004). Negotiating a physical identity: Girls, bodies and physical education. *Sport, education and society*, 9(2), 223-237.
- Gavey, N. (1989). Feminist poststructuralism and discourse analysis: Contributions to feminist psychology. *Psychology of women quarterly*, 13(4), 459-475.
- Greig, A. D., Taylor (1999). *Doing research with children*. SAGE Publications Ltd
- Greven, J., & Letschert, J. (2006). *Kerndoelen primair onderwijs*. geraadpleegd op: 16-02-2016 via: <http://www.slo.nl/primair/kerndoelen/Kerndoelenboekje.pdf>
- Grogan, S. (2006). Body image and health contemporary perspectives. *Journal of health psychology*, 11(4), 523-530.
- Hardin, M., & Greer, J. D. (2009). The influence of gender-role socialization, media use and sports participation on perceptions of gender-appropriate sports. *Journal of Sport Behavior*, 32(2), 207.
- Hee, van der, S. (2015, 6 mei). *WHO: in 2030 is er een obesitas-epidemie, maar niet in Nederland*. NRC, Geraadpleegd op 09-11-2015 via: <http://www.nrc.nl/nieuws/2015/05/06/who-in-2030-is-er-een-obesitas-epidemiemaar-niet-in-nederland>.
- Hollander, J. A. (2004). The social contexts of focus groups. *Journal of contemporary ethnography*, 33(5), 602-637.
- Horst, van der, K., Paw, M. J. C. A., Twisk, J. W., & Van Mechelen, W. (2007). A brief review on correlates of physical activity and sedentariness in youth. *Medicine and science in sports and exercise*, 39(8), 1241-1250.
- Kilpatrick, M., Hebert, E., & Bartholomew, J. (2005). College students' motivation for physical activity: differentiating men's and women's motives for sport participation and exercise. *Journal of American college health*, 54(2), 87-94.
- Koivula, N. (1999). Sport participation: Differences in motivation and actual participation due to gender typing. *Journal of Sport Behaviour*, 22, 360-380.
- Kohl, H. W., & Hobbs, K. E. (1998). Development of physical activity behaviors among children and adolescents. *Pediatrics*, 101(3 Pt 2), 549-554.
- Krueger, R. A., & Casey, M. A. (2014). *Focus groups: A practical guide for applied research*. Sage publications.
- Lantz, C. D., & Schroeder, P. J. (1999). Endorsement of masculine and feminine gender roles: Differences between participation in and identification with the athletic role. *Journal of Sport Behavior*, 22(4), 545-557.
- Li, Y. C., Kwan, M. Y., King-Dowling, S., & Cairney, J. (2015). Determinants of Physical Activity during Early Childhood: A Systematic Review. *Advances in Physical Education*, 5(2), 116.
- LVS (2015) Rapportage - Sportparticipatie van één of meer regio's (2013-2014), intern document.
- Markula-Denison, P., & Pringle, R. (2007). *Foucault, sport and exercise: Power, knowledge and transforming the self*. Routledge.
- Messner, M. A. (1988). Sports and male domination: The female athlete as contested ideological terrain. *Sociology of sport journal*, 5(3) 197-211.
- Milder, I., Cloostermans, L., van den Dool, R., Preller, L., & Wendel-Vos, G. C. W. (2013). Ruimtelijke en financiële determinanten van sporten, bewegen en sedentair gedrag: Verkenning van de literatuur en cijfers uit twee Nederlandse studies. *RIVM briefrapport 260003001*.
- Morrow, V., & Richards, M. (1996). The ethics of social research with children: An overview. *Children & society*, 10(2), 90-105.

- NISB (2015). *Sport en bewegen als middel in het gezondheidsbeleid*. Geraadpleegd op 06 november 2015 van: http://www.nisb.nl/beleid/sport-en-bewegen-als-middel/nisb-3luiken_gezondheidsbeleid-2015_.pdf
- NISB (2016) *Overgewicht*. Geraadpleegd op 23 mei 2016 van: <http://www.nisb.nl/weten/kennisgebieden/overgewicht.html>
- Pateman, C. (1989). *The disorder of women: Democracy, feminism, and political theory*. Stanford University Press.
- PO-raad (2012). *Onderwijsagenda Sport, Bewegen en een Gezonde Leefstijl in en rondom de school*, geraadpleegd op 15 juni 2016 van: https://www.poraad.nl/files/onderwijsagenda_sport_bewegen_en_een_gezonde_leefstijl.pdf
- Punch, S. (2002). Research with children. The same or different from research with adults?. *Childhood*, 9(3), 321-341.
- Puwar, N. (2004). *Space Invaders: Race, Gender and Bodies Out of Place*. Berg Publishers,
- Rice, C. (2007, April). Becoming “the fat girl”: Acquisition of an unfit identity. *Women's Studies International Forum*. 30(2) 158-174
- Rich, E., & Evans, J. (2005). ‘Fat ethics’—the obesity discourse and body politics. *Social Theory & Health*, 3(4), 341-358.
- Rijksoverheid (2016) *Overgewicht terugdringen*. Geraadpleegd op 21 juni 2016 via: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/overgewicht/inhoud/overgewicht-terugdringen>
- Roper, E. A. (Ed.). (2013). *Gender Relations in Sport*. Springer Science & Business Media.
- Sallis, J. F., Prochaska, J. J., & Taylor, W. C. (2000). A review of correlates of physical activity of children and adolescents. *Medicine and science in sports and exercise*, 32(5), 963-975.
- Seippel, Ø. (2006). The meanings of sport: fun, health, beauty or community? *Sport in Society*, 9(1), 51-70.
- Slater, A., & Tiggemann, M. (2011). Gender differences in adolescent sport participation, teasing, self-objectification and body image concerns. *Journal of adolescence*, 34(3), 455-463.
- Sykes, H., & McPhail, D. (2008). Unbearable lessons: Contesting fat phobia in physical education, *Sociology of Sport Journal*, 25, p. 66-96
- Theberge, N. (2003). “No Fear Comes” Adolescent Girls, Ice Hockey, and the Embodiment of Gender. *Youth & Society*, 34(4), 497-516.
- Visscher T.L.S A.M. van Bakel en E.M. Zantinge (2014). Wat zijn de mogelijke gezondheidsgevolgen van overgewicht? In: *Volksgesondheid Toekomst Verkenning, Nationaal Kompas Volksgezondheid*. Bilthoven: RIVM.
- Vries, de, S.I, I. Bakker, K. van Overbeek, ND. Boer en M. Hopman-Rock (2005) *Kinderen in prioriteitswijken: lichamelijke (in)activiteit en overgewicht*. Leiden: TNO Kwaliteit van Leven
- Vu, M. B., Murrie, D., Gonzalez, V., & Jobe, J. B. (2006). Listening to girls and boys talk about girls’ physical activity behaviors. *Health Education & Behavior*, 33(1), 81-96.
- Waal, van der, W. (2013) *Vrouwenvoetbal is een groeibriljant met ruwe randen*. Geraadpleegd op 9 november 2015 van: http://www.sportnext.nl/berichten/vrouwenvoetbal_is_een_groeibriljant_met_ruwe_randen
- Wagg, S. C. Brick, B. Wheeton en J. Caudwell (2009a) Gender in: *Key concepts in sport studies*. London, Sage.
- Wagg, S. C. Brick, B. Wheeton en J. Caudwell (2009b) Identity and difference in: *Key concepts in sport studies*. London, Sage
- Weick, K.E. (1995) *Sensemaking in Organizations*, Thousand Oaks: Sage Publications.
- Yang X, R. Telama, E. Leskinen, K. Mansikkaniemi, J.Viikari en J, Raitakari (2007). Testing a model of physical activity and obesity tracking from youth to adulthood: the cardiovascular risk in young Finns study. *International Journal of Obesity*, 31(3), 521-527.

- Young, I. M. (1980). Throwing like a girl: A phenomenology of feminine body comportment motility and spatiality. *Human studies*, 3(1), 137-156.
- Wright, J. (1996). Mapping the discourses of physical education: Articulating a female tradition. *Journal of curriculum studies*, 28(3), 331-351.

Bijlage 1: Topiclijst

Bij alle vragen kijken of er mogelijkheid is tot discussie tussen de meiden of het laten reageren op elkaars antwoord. Van te voren vertellen dat je altijd je hand op mag steken om te reageren op iemand anders.

Welkom – voorstelrondje; naam en hobby ('s) – Onderzoeker: naam en hobby's – inleiding gesprek; wat gaan we doen? Hoe gaan we het doen?

Betekenisgeving aan sport

- Als jullie aan sport denken, wat is dan het eerste wat er in je opkomt?

Op laten schrijven en vervolgens bespreken wat ze hebben opgeschreven en waarom. -> post-its en pennen mee.

- Wat vinden jullie van sport?

Kaarten met verschillende antwoorden zoals; leuk, saai, stom, vermoeiend; iets voor jongens, iets voor meisjes, ... ook een aantal open kaarten waar de meiden allemaal iets extra's op kunnen schrijven. Vervolgens vragen waarom ze deze kaarten hebben gekozen. Is de rest het hiermee eens? Waarom wel of niet?

- Wie sport er bij een vereniging of tijdens een naschoolse activiteit?
Vinger op laten steken wie wel/niet heeft gesport.

Ja:

- Wat voor sport doe je?
- Wat vind je hiervan?
- Wat vind je er leuk aan?
- Zijn er ook dingen die je er niet leuk aan vindt? Wat vind je er minder leuk aan?

Nee:

- Waarom sport je niet?
- Zou je wel willen sporten?
- Waarom wil je dit wel/niet?

- Wie of heeft in het verleden wel eens gesport bij een vereniging of tijdens naschoolse activiteiten?

Vinger op laten steken wie wel/niet heeft gesport. Vervolgens ingaan op degene die wel en niet hebben gesport met de volgende vragen:

Ja:

- Wat heb je toen gedaan?
- Vond je het leuk? Waarom wel/niet?
- Doe je dit nu nog steeds? Zo nee:
- Wat is de reden dat je toen bent gestopt?

Nee:

- Waarom niet?
- Heb je wel eens nagedacht om te gaan sporten?
- Waarom heb je dit toen niet gedaan?
- Wil je in de toekomst wel gaan sporten?

Gezondheidsdiscours

- Wat is volgens jullie gezondheid?

Opschrijven op een post-it en voorlezen/in discussie gaan hierover.

- Wie vind dat sport hoort bij een gezonde leefstijl?
Hand opsteken
  - o Waarom vind je dit wel/niet?
  - o Is dit voor jullie een reden om te (willen) sporten?
- Denk je dat je gezonder bent/wordt als je meedoet aan sport?
  - o Waarom denk je dat?
  - o Voor wie is dit een reden om te (gaan) sporten?

Discours en macht;

- Wie van jullie heeft het wel eens met anderen over sport en bewegen?
Ja:
  - o Met wie heb je het er dan over?
  - o Waar heb je het dan over?
Nee:
  - o Waarom heb je het hier niet over?
- Hebben jullie wel eens het gevoel dat je wel of niet moet/mag sporten omdat je omgeving, bijvoorbeeld klasgenootjes, ouders, vriendjes of vriendinnetjes, dit ook doen?
Ja:
  - o Kan je een voorbeeld noemen van zo'n situatie?
  - o Heeft iemand anders zo'n situatie ook meegemaakt? Kan je hier iets over vertellen?
  - o Hoe beïnvloedt dit jouw keuze om wel of niet te sporten?
- Als je vriendjes of vriendinnetjes besluiten om te gaan sporten of juist te stoppen, zou jij dan meedoen of ook stoppen?
  - o Waarom?
- Wat vinden jullie ervan als andere mensen sporten?
  - o Vinden jullie dat dit hoort/normaal is?
  - o Waarom wel/niet?

Gender & discours

- Wie van jullie denkt dat er een verschil is tussen jongens en meisjes op het gebied van sport?
Hand opsteken als ze denken dat er verschil is.
  - o Wat zijn deze verschillen dan?
- Denken jullie dat meisjes meer, minder, of evenveel sporten als jongens?
  - o Hoe denk je dat dit komt?
- Denken jullie dat meisjes zich tijdens sport anders gedragen dan jongens?
  - o Waarom wel niet/niet?
  - o Op welke manier komt dat tot uiting?
- Denken jullie dat meisjes zich anders horen te gedragen tijdens het sporten dan jongens?
Ja
  - o Waarom denk je dat?
  - o Wat vind je hiervan?
  - o Waarom komt dit idee vandaan denk je?
Nee (als ja op de vraag of meisjes zich anders gedragen)
  - o Waarom denk je dat de meisjes zich toch anders gedragen?
  - o Gedraag jij je anders, ookal wil je dit misschien niet?

- Waarom?
- Heeft het feit dat je een meisje bent invloed op de keuze om wel of niet te sporten?
  - Waarom?
- Zijn er volgens jullie sporten die alleen voor jongens zijn, en niet voor meisjes?
  - Hoe komt dit?
  - Wat maakt een sport een jongenssport of een meisjes sport?

Kaarten met verschillende sporten die vaak worden gezien als jongensachtig/meisjesachtig en neutraal. Laten verdelen in jongens, meisjes en neutraal.

Ja

- Welke sporten?
- Waarom is dit dan precies een jongenssport?
- Hoe denk je dat dit komt?
- Zijn hier sporten bij die jullie wel leuk lijken maar je niet doet omdat het een jongenssport is? Waarom is dat?

Nee

- Denken jullie dat andere mensen wel vinden dat er sporten zijn die alleen voor jongens zijn?
- Zijn er volgens jullie ook sporten alleen voor meisjes?
- Is het gek als 1 meisje mee sport met een hele groep jongens?
  - Waarom wel/niet?
  - Zou je dit zelf doen? Waarom wel/niet?

Het lichaam

- Vind je het belangrijk hoe je eruit ziet?
  - Waarom is dit belangrijk voor je?
  - Ben je hier veel mee bezig?
- Vind je het belangrijk dat je er hetzelfde uitziet als andere kinderen?
- Heb je wel eens het gevoel dat je, bijvoorbeeld tijdens gym, opvalt?
  - Dat je anders bent dan de rest?
  - Hoe ga je hiermee om?
  - Vind je dit vervelend?
- Hoe vind je dat een meisje eruit hoort te zien?
  - Vind je het gek als meisjes er anders uitzien dan andere meisjes?
  - Ben jij tevreden met hoe je eruit ziet?
- Heb je je wel eens niet prettig gevoeld in je lichaam?
  - Heb je je wel eens geschaamd voor je lichaam?
  - Waarom schaamde je je toen?
  - Heb je wel eens iets niet gedaan omdat je je niet prettig voelde over je lichaam?
  - Heb je wel eens iets niet gedaan omdat je het idee had dat andere je er raar uit vonden zien?
  - Zou je het moeilijk vinden om te sporten in een groep met veel mensen die er anders uitzien dan jij? Waarom?
- Voel je je op je gemak als je sportkleding aan hebt?
  - Wanneer voelde je je niet op je gemak?
  - Voel je je wel eens ongemakkelijk bij het omkleden? Is dat vaak?
  - Hoe komt dat ?

- o Is het feit dat je (korte) sportkleding aan moest wel eens een reden geweest dat je niet bent gaan sporten?
- Stel je was een jongen geweest, denk je dat je dan wel had gesport?
  - o Waarom wel/niet?

Stellingen

Rode en groene kaarten. Kiezen of ze het wel of niet met de stellingen eens zijn; deze kaart moeten ze omhoog houden. Vervolgens kunnen ze kort discussiëren over de stelling.

- o Ik vind het vervelend om te zweten.
- o Ik denk dat meisjes kunnen minder goed kunnen sporten dan jongens
- o Ik denk dat jongens zijn sterker dan meisjes
- o Ik vind meisjes die veel spieren hebben niet mooi.

Ultieme sportactiviteit

- Als je het zelf zou mogen verzinnen: Hoe ziet jouw ultieme sport- of beweegactiviteit eruit?

Competitiegeest vs. Sociaal sporten.

- Wat vinden jullie belangrijk als jullie aan het sporten zijn?
  - o Vinden jullie het in sport belangrijk dat je kan winnen/het om het winnen gaat?
  - o Hoe belangrijk vinden jullie het dat het gezellig is tijdens het sporten?
  - o Wanneer je bij de vereniging sportte of aan naschoolse sport meedeed, was het toen meer gericht op winnen of op plezier?
  - o Hoe vond je dat?
- Als meer vriendinnen zouden sporten, zou jij dan eerder meedoen? Waarom?

Dank

Bijlage 2: Ouderbrief

Beste ouder/verzorger,

Mijn naam is Eveline Pels en ik volg de opleiding Sportbeleid & Sportmanagement aan de Universiteit Utrecht.

Onderzoek

Dit jaar studeer ik af en hiervoor onderzoek ik de redenen waarom meiden wel of niet sporten en wat ze leuk vinden om te doen. Ik ga dit onderzoek doen bij meisjes tussen de 10-12 jaar.

Wat houdt het onderzoek in?

Voor dit onderzoek ga ik met meiden in gesprek over sporten en bewegen. Alles wat ik met de meisjes bespreek is anoniem, ik zal dus geen namen noemen bij de uitwerking van het onderzoek.

Waarom deze brief?

Uw dochter heeft aangegeven het leuk te vinden om deel te nemen aan een van de groepsgesprekken die ik organiseer op de.....

Mijn vraag aan u:

Wilt u via onderstaand formulier laten weten of u het goed vindt dat uw dochter deelneemt aan het groepsgesprek? Voor eventuele vragen kunt u contact opnemen met de leraar/lerares van uw dochter of met mij via e.pels@amsterdam.nl.

Alvast hartelijk dank,

Met vriendelijke groet,

Eveline Pels

Naam dochter: .....

Geeft u toestemming dat uw dochter deelneemt aan een groepsgesprek over sport en bewegen?

- Ja
- Nee, omdat....

Handtekening ouder: